

UDENRIGSMINISTERIET

EUROPAUDVALGET

Alm. del - bilag 1006 (offentligt)

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg
og deres stedfortrædere

Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Tel. +45 33 92 00 00
Fax +45 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
Telex 31292 ETR DK
Telegr. adr. Etrangeres
Girokonto 300-1806

Bilag
1

Journalnummer
400.C.2-0

Kontor
EU-sekr.

26. maj 2003

Til underretning for Folketingets Europaudvalg vedlægges Justitsministeriets grundnotat om EU-kommissionens grønbog om omdannelse af Rom-konventionen af 1980 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, til en fællesskabsretsakt og om revision af dens bestemmelser, KOM(2002) 654 endelig samt høringsvar herom.

Materialet er ligeledes sendt til Folketingets Retsudvalg.

P. B. Olsen

Udenrigsministeren
Asiatisk Plads 2
1448 København K

23 MAJ 2003

Dato:
Kontor: Formueretskontoret
Sagsnr.: 2002-723/21-0008
Dok.: LCH20009

Afsendt med
E-Post^{23/503}
JM0333

Kære udenrigsminister.

Jeg vedlægger Europa-Kommissionens grønbog om omdannelse af Rom-konventionen af 1980 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, til en fællesskabsretsakt med opdatering af dens bestemmelser (KOM (2002) 654 endelig) samt grundnotat og høringsvar herom, idet jeg skal anmode om, at materialet sendes til Folketingets Europaudvalg til orientering.

Jeg kan oplyse, at materialet samtidig vil blive sendt til Folketingets Retsudvalg.

Med venlig hilsen

Justitsministeriet

Lovafdelingen

Dato: 22. maj 2003
Kontor: Formueretskontoret
Sagsnr.: 2002-723/21-0008
Dok.: LCH20002

GRUNDNOTAT

om

EU-kommissionens grønbog om omdannelse af Rom-konventionen af 1980 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, til en fællesskabsretsakt og om revision af dens bestemmelser (KOM (2002) 654 endelig)

1. Baggrund og formål

1.1. Indledning

På Det Europæiske Råds møde i Tammerfors i oktober 1999 blev det fastslået, at princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser skal udgøre grundstenen i det retlige samarbejde inden for EU.

Rådet og Kommissionen vedtog den 3. december 1998 i Wien en handlingsplan for, hvorledes Amsterdam-traktatens bestemmelser om indførelse af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed bedst kan gennemføres, og som tog sigte på at gøre lovvalgsreglerne forenelige. I handlingsplanen opfordres der til om nødvendigt at revidere Rom-konventionen af 19. juni 1980 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser (i det følgende "Rom-konventionen"), dog således at der tages hensyn til særbestemmelser om lovvalgsregler i andre fællesskabsinstrumenter.

I Rådets program vedrørende foranstaltninger med henblik på gennemførelse af princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område fra januar 2001 er

Efter artikel 1 i Protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet til Amsterdamtraktaten, deltager Danmark ikke i Rådets vedtagelse af foranstaltninger, der foreslås i henhold til afsnit IV i EF-traktaten, og disse vil ikke være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

Danmark deltager således ikke i vedtagelsen af eventuelle forslag til konkrete retsakter, som med hjemmel i de nævnte traktatbestemmelser på et senere tidspunkt måtte blive fremsat som led i opfølgningen på grønbogen. Sådanne retsakter vil ikke være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

2. Grønbogens indhold

2.1. Indledning

Grønbogen behandler to hovedproblemstillinger: For det første omhandler den spørgsmålet om en eventuel omdannelse af Rom-konventionen til en forordning. For det andet drøftes spørgsmålet om en revision af visse af konventionens bestemmelser. Kommissionen stiller i den forbindelse en række spørgsmål (grønbogen side 7-8) om dels erfaringerne med anvendelsen af konventionen, dels medlemsstaternes holdning til de af Kommissionen foreslåede løsningsmodeller.

2.2. Omdannelse af Rom-konventionen til en forordning

Rom-konventionen er i dag det eneste EU-instrument inden for international privatret, som fortsat er en international traktat. En omdannelse af Rom-konventionen til en fællesskabsretsakt vil ifølge Kommissionen medføre en række fordele:

Kommissionen peger for det første på, at der er en nær indbyrdes sammenhæng mellem reglerne om internationalt værneting og lovvalgsreglerne. Når en international tvist skal løses ved en domstol, må det i første omgang afgøres, hvilket lands domstole der har den internationale kompetence (værnetingsreglerne). Herefter skal den kompetente domstol afgøre, hvilket lands lovgivning der finder anvendelse på tvisten (lovvalgsreglerne). Da Bruxelles-konventionen om værnetingsregler for nylig er blevet omdannet til en forordning, vil det efter Kommissionens opfattelse være naturligt også at vedtage en forordning til afløsning af Rom-konventionen.

For det andet fremhæves det, at en vedtagelse af en forordning vil medføre en højere grad af retsenhed i EU, idet medlemsstaterne ikke længere vil kunne tage forbehold over for eller fravige visse af konventionens bestemmelser.

For det tredje vil en forordning indebære, at EF-Domstolen fremover vil få kompetence til at

Kommissionen anfører, at visse bestemmelser giver anledning til særlige fortolkningsproblemer i praksis. Det drejer sig navnlig om artikel 3 (om lovvalg ved aftale), artikel 4 (om lovvalget i mangel af aftale herom) og artikel 5 (om visse forbrugeraftaler).

Lovvalg ved aftale - artikel 3, stk. 1

I henhold til Rom-konventionens artikel 3 kan parterne frit aftale, hvilket lands lov en kontrakt skal være underlagt. Lovvalget skal være udtrykkeligt eller fremgå med rimelig sikkerhed af kontraktens bestemmelser eller af omstændighederne i øvrigt. Artikel 3 udtrykker således princippet om partsautonomi.

Efter Kommissionens opfattelse var det hensigten, at artikel 3 kun skulle finde anvendelse, når der forelå et klart lovvalg, også selv om det var stiltiende. Udover de hyppige tilfælde, hvor der indføres en udtrykkelig lovvalgsklause i kontrakten, kan lovvalget således også fremgå af andre kontraktbestemmelser eller af omstændighederne omkring kontrakten. Derimod er det ikke tilsigtet, at bestemmelsen skal finde anvendelse på et rent hypotetisk lovvalg, der udledes på grundlag af alt for uklare kontraktbestemmelser. Kommissionen peger på, at der på dette punkt synes at være stor forskel på de nationale domstoles fortolkning af artikel 3.

Kommissionen gør opmærksom på, at artikel 3 er en af Rom-konventionens mest centrale bestemmelser, og at man derfor bør gå forsigtig til værks ved en eventuel revision. Det kan dog overvejes at udforme mere præcist formulerede definitioner og mindstekrav til stiltiende lovvalg i en fremtidig retsakt. Endvidere bør de forskellige oversættelser bringes i bedre overensstemmelse med hinanden. Kommissionen bemærker, at hvis Rom-konventionen omdannes til en fællesskabsretsakt, vil EF-Domstolen desuden få kompetence til at fortolke retsakten og dermed kravene til, hvornår der foreligger en lovvalgsaftale.

Efter Kommissionens opfattelse vil henvisninger til en international konvention, f.eks. Wienkonventionen af 11. april 1980 om internationale køb (CISG), eller almindelig retsprincipper mv. næppe kunne anses som et lovvalg i artikel 3's forstand, og en kontrakt vil i sådanne tilfælde formentlig være underlagt den lov, der finder anvendelse i tilfælde af manglende lovvalgsaftale, jf. artikel 4. Kommissionen rejser på denne baggrund spørgsmålet, om en henvisning til internationale konventioner eller almindelige retsprincipper bør kunne anses som en lovvalgsaftale.

Manglende lovvalg - artikel 4

Såfremt parterne ikke har taget stilling til spørgsmålet om lovvalg, er kontrakten som udgangspunkt underlagt loven i det land, som kontrakten har sin nærmeste tilknytning til. Artikel 4, stk. 2, indeholder en formodningsregel, hvoraf det fremgår, at aftalen har sin nærmeste tilknytning til

rangeret af sælgeren med det formål at formå forbrugeren til at afslutte køb. Visse særlige kontrakttyper er undtaget fra artikel 5's anvendelsesområde.

Selv om parterne har indgået en lovvalgsaftale, kan forbrugeren i de nævnte situationer ikke berøves den beskyttelse, som tilkommer ham i medfør af ufravigelige regler i bopælslandet (artikel 5, stk. 2). Dette kan ifølge Kommissionen betyde, at to medlemsstaters love finder anvendelse på aftalen samtidigt.

Artikel 5 finder ikke anvendelse på såkaldte mobile forbrugere, dvs. forbrugere, som rejser til et andet land for der at købe en løsøregenstand eller en tjenesteydelse. Kommissionen er imidlertid af den opfattelse, at kriterierne for definitionen af forbrugere, som er omfattet af den særlige beskyttelse i artikel 5, og forbrugere, der er omfattet af de almindelige regler i artikel 3 og 4 (de "mobile forbrugere"), ikke svarer til de nuværende fjernsalgsmetoder eller til den tilsvarende bestemmelse i artikel 15 i Bruxelles I-forordningen. Sidstnævnte bestemmelse finder anvendelse, når den erhvervsdrivende har rettet sin virksomhed mod forbrugers bopælsland (uanset hvilken fjernsalgsmetode der er benyttet), og der er indgået en kontrakt i forbindelse hermed.

I forbindelse med forslag til mulige løsninger fremhæver Kommissionen, at forbrugere skal sikres en bedre beskyttelse, når alle forhold er lokaliseret inden for EU, samt at balancen mellem parternes interesser skal bevares. Endvidere bemærker Kommissionen, at reglerne bør udformes så klart, generelt og omfattende som muligt for derved at sikre forudsigelighed med hensyn til, hvilket lands lov der finder anvendelse på kontraktforholdet.

Kommissionen har opstillet en række forslag til videre overvejelse med henblik på løsning af problemerne.

- (i) Det kan overvejes at bibeholde den nuværende formulering af artikel 5 med tilføjelse af en generel minimumsbeskyttelsesstandard, som har til formål at beskytte forbrugere i hele EU, jf. ovenfor punkt 2.3.
- (ii) En anden mulighed er at udvide anvendelsesområdet for artikel 5, så de "mobile forbrugere" og eventuelt visse kontrakttyper, der i dag er undtaget, bliver omfattet af bestemmelsen.
- (iii) Et tredje forslag er en generel anvendelse af reglerne i artikel 3 og 4, således at loven i den erhvervsdrivendes land i praksis altid vil finde anvendelse. Til gengæld vil eventuelle ufravigelige regler i forbrugers bopælsland skulle anvendes samtidigt.

giftsaftaler sjældent tager stilling til, hvilken lov der skal anvendes på selve aftalen, hvilket ifølge Kommissionen kan være problematisk, da der dermed ikke foreligger klare regler for, hvordan selve lovvalget skal afgøres. Kommissionen har derfor rejst spørgsmål om, hvorvidt det vil være hensigtsmæssigt med lovvalgsregler vedrørende voldgifts- og værnetingsaftaler.

b. Kommissionen anfører, at anvendelsen af Rom-konventionens artikel 1, stk. 3 giver anledning til visse problemer i praksis. Det fremgår af bestemmelsen, at konventionen ikke finder anvendelse på forsikringsaftaler, der dækker risici beliggende inden for EU. Der er på forsikringsområdet vedtaget flere direktiver med lovvalgsregler. Reglerne indebærer, at man ved afgørelse af spørgsmålet om lovvalg må sondre mellem, om forsikringsrisikoen er beliggende i en medlemsstat eller ej, og om forsikringsselskabet er etableret inden for eller uden for Fællesskabet.

Det omfattende regelsæt på forsikringsområdet er svært for forsikringstagerne at gennemskue. Det kan føre til retsusikkerhed, hvis parterne i en forsikringsaftale i forbindelse med indgåelsen af forsikringsaftalen ikke klart kan fastslå, hvilket lands lov der finder anvendelse på forsikringsaftalen. Kommissionen foreslår derfor en række løsningsmodeller med henblik på at skabe større klarhed over de gældende regler. For det første stiller Kommissionen for så vidt angår de tilfælde, hvor forsikringsrisikoen er lokaliseret uden for EU, spørgsmålstegn ved, om de almindelige regler i artikel 3 og 4 i tilstrækkelig grad tager hensyn til de særlige forhold vedrørende forsikringsaftaler. Kommissionen foreslår i stedet at indføre en særlig lovvalgsregel for sådanne forsikringsaftaler. For det andet foreslår Kommissionen at indføre særlige regler i en fremtidig "Rom I-forordning") for forsikringsområdet med henblik på at skabe en større gennemsigtighed. Flere medlemsstater har dog ifølge Kommissionen udtrykt sig negativt om dette løsningsforslag, fordi en forordning vil fjerne det spillerum ved national implementering, der i dag eksisterer i forsikringsdirektiverne.

Endelig foreslår Kommissionen at indføre et bilag, som angiver lovvalgsreglerne i de sektorspecifikke retsakter med henblik på at skabe større gennemsigtighed og klarhed over de gældende regler. Kommissionens løsningsforslag er nærmere beskrevet i grønbogen s. 23 f.

c. Endvidere bemærker Kommissionen, at der i praksis har været problemer forbundet med anvendelsen af Rom-konventionens artikel 6. Bestemmelsen har til hensigt at beskytte arbejdstagere, som f.eks. udsendes til et andet land for en periode, eller som arbejder i flere lande. Det fremgår af bestemmelsen, at hvis parterne har indgået en lovvalgsaftale, kan arbejdstageren ikke berøves den beskyttelse, som tilkommer ham efter ufravigelige regler i det lands lov, som skulle finde anvendelse, hvis der ikke var indgået en lovvalgsaftale. Hvis der ikke er indgået en lovvalgsaftale, er arbejdsaftalen enten underlagt loven i det land, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde, selv om han er midlertidigt beskæftiget i et andet land, eller loven i det land, hvor det antagende forretningssted ligger, hvis arbejdstageren ikke sædvanligvis udfører sit ar-

matisk, opfordrer Kommissionen medlemsstaterne til at tage stilling til problemstillingen ved en eventuel omdannelse af Rom-konventionen.

f. Kommissionen rejser desuden spørgsmål om, hvorvidt der er behov for at revidere Rom-konventionens artikel 9 i lyset af fremkomsten af moderne teknologi. Det fremgår af bestemmelsen, at en aftale er gyldig med hensyn til form, hvis den opfylder *enten* formkravene i den lov, som gælder for selve aftalen i henhold til konventionen, *eller* formkravene i det land, hvor kontrakten er indgået, hvis begge parter befinder sig i samme land, eller formkravene i et af parternes bopælslande, hvis de befinder sig i forskellige lande. Kommissionen foreslår, at artikel 9 opdateres med henblik på indgåelse af kontrakter pr. e-mail, idet sådanne kontrakter ikke kan siges at være indgået et bestemt sted.

g. Kommissionen peger endvidere på, at artikel 10, litra d, synes at give anledning til problemer i modregningssituationer, hvor de to forpligtelser er underlagt forskellige landes love. Det kunne efter Kommissionens opfattelse overvejes at foretage en kumulativ anvendelse af begge landes love, eller blot anvende den lov, som i øvrigt skal anvendes på den fordring, der modregnes.

h. Desuden nævner Kommissionen, at artikel 12 vedrørende retsvirkningerne af overdragelse af fordringer ikke regulerer alle relevante forhold. Bestemmelsen regulerer dels lovvalget i det indbyrdes forhold mellem overdrageren og erhververen af fordringen (stk. 1), dels virkningerne af overdragelsen i forhold til skyldneren, dvs. forholdet mellem skyldneren og erhververen i forbindelse med overdragelsen af fordringen (stk. 2). Bestemmelsen tager derimod ikke stilling til, hvorvidt overdragelsen af en fordring kan gøres gældende over for en tredjemand. Dette giver ifølge Kommissionen problemer i praksis, fordi medlemsstaterne i denne situation anvender landets egne regler til bedømmelse af konflikten. Kommissionen foreslår, at der i en kommende retsakt tages stilling til dette spørgsmål, og der skitseres en række mulige løsninger i grønbogen side 42 f.

i. Kommissionen gør endelig opmærksom på, at artikel 12 om overdragelse af fordringer og artikel 13 om subrogation i praksis kan give anledning til problemer i relation til factoring, som er udbredt i erhvervslivet. Problemet er ifølge Kommissionen, at factoring i nogle lande behandles efter reglerne om aftalebestemt subrogation, i andre lande efter reglerne om overdragelse af fordringer. Som følge heraf afgør nogle lande lovvalget efter artikel 13 om subrogation, mens andre lande afgør lovvalget efter artikel 12 om overdragelse af fordringer, og dermed anvendes Rom-konventionen umiddelbart ikke ensartet i medlemsstaterne. Kommissionen foreslår derfor enten at præcisere artikel 12 og 13's anvendelsesområder, eller at samle de to bestemmelser i én artikel.

3. Gældende dansk ret

gennemfører artikel 7, stk. 2, i direktivet om visse aspekter af forbruger køb og garantier i forbindelse hermed (Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 99/44/EF af 25. maj 1999). Lovvalgsreglen i § 14 i lov om forbruger aftaler, der giver brugsret til fast ejendom på timesharebasis (lov nr. 234 af 2. april 1997) gennemfører artikel 9 i direktivet om timeshare (Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 1994/47/EF af 26. oktober 1994), mens lovvalgsreglen i § 38 d i lov om aftaler og andre retshandler på formuerettens område (lovbekendtgørelse nr. 781 af 26. august 1996) gennemfører artikel 6, stk. 2, i direktivet om urimelige kontraktvilkår (Rådets direktiv 1993/13/EF af 5. april 1993).

4. Lovgivningsmæssige og statsfinansielle konsekvenser

Det fremgår af grønbogen, at Kommissionen endnu ikke har taget stilling til, om den vil fremsætte forslag om omdannelse af Rom-konventionen til en fællesskabsretsakt.

Såfremt Kommissionen senere måtte beslutte at fremsætte konkrete forslag til retsakter på baggrund af grønbogen, må det som anført ovenfor under punkt 1.2 forventes, at dette vil ske med hjemmel i EF-traktatens afsnit IV.

Danmark deltager som nævnt ikke i vedtagelsen af eventuelle forslag til konkrete retsakter, som med hjemmel i de nævnte traktatbestemmelser på et senere tidspunkt måtte blive fremsat som led i opfølgningen på grønbogen. Sådanne retsakter vil derfor ikke have lovgivningsmæssige eller statsfinansielle konsekvenser for Danmark.

5. Høring

Grønbogen har været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer mv.:

Domstolsstyrelsen, præsidenterne for Østre og Vestre Landsret, præsidenten for Sø- og Handelsretten, præsidenterne for Københavns Byret og retterne i Århus, Aalborg, Odense og Roskilde, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Advokatrådet, Amtsrådsforeningen, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Autobranchens Handels- og Industriforening, Branche-foreningen for Forbrugerelektronik, Danmarks Automobilhandler Forening, Danmarks Fiskeindustri- og Eksportforening, Danmarks Rederiforening, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Dataforening, Dansk Detail Kreditråd, Dansk Ejendomsmæglerforening, Dansk Handel & Service, Dansk Industri, Dansk Markedsføringsforbund, Dansk Organisation af Detailhandelskæder, Dansk Postordreforening, Dansk Textil Union, Danske Dagblades Forening, Danske Entreprenører, Danske Finansieringsselskabers Forening, De Danske Bilimportører, De Samvirkende Købmandsforeninger i Danmark, Den Danske Boghandlerforening, DSB, Tekniq, Erhvervssammen- slutningen G 1930, Finansrådet, Forbrugerklagenævnet, Forbrugerrådet, Forbrugerrå-

de materielle bestemmelser, således at de af Kommissionen identificerede problemer fjernes eller formindskes.

Danmarks Rederiforening bemærker, at det efter foreningens opfattelse er ikke hensigtsmæssigt at omdanne Rom-konventionen til en fællesskabsretsakt, idet der formentlig så ikke længere kan indgås særkonventioner, som har forrang for EU's lovvalgsregler. Foreningen frygter, at det kan blive vanskeligt at bevare den særordning, som muliggør opretholdelsen af sølovs § 252. Foreningen mener ikke, at det vil være hensigtsmæssigt med lovvalgsregler for voldgiftsklausuler og værnetingsklausuler, idet spørgsmålet er reguleret af internationale konventioner på søfartsområdet. Er der aftalt værneting, bør der gælde en formodning for, at værnetingsaftalen også gælder som en aftale om valg af det aftalte forums materielle lovgivning. Foreningen mener desuden, at parterne bør kunne aftale, at en international konvention eller almindelige retsprincipper finder anvendelse på kontrakten. Foreningen mener ikke, at det er nødvendigt med en præcisering af artikel 4 i Rom-konventionen, men derimod bør artikel 9 om formkrav opdateres. Endelig peger foreningen på, at Kommissionens udtalelser vedrørende konventionens artikel 6 bygger på nogle forkerte antagelser, idet søfolk på danske skibe er underlagt danske regler, idet danske skibe er undergivet dansk suverænitet. Ifølge foreningens oplysninger er søfolks ansættelseskontrakter underlagt "flagstatsprincippet", hvilket efter foreningens opfattelse ikke bør ændres.

Dansk Arbejdsgiverforening finder ikke, at Rom-konventionen giver anledning til problemer, som kunne begrunde en omdannelse eller en ændring af Rom-konventionen. Det er DA's opfattelse, at Rom-konventionen på en hensigtsmæssig måde regulerer lovvalg i ansættelses- og arbejdsretlige kontrakter. I relation til Rom-konventionens artikel 6 om individuelle arbejdsaftaler er der efter DA's opfattelse ikke behov for en ændring af bestemmelsen. Dansk Arbejdsgiverforening finder ikke, at begrebet "midlertidig beskæftiget" i Rom-konventionen og begrebet "udstationeret" i udstationeringsdirektivet giver anledning til problemer i praksis. I relation til artikel 6 i Rom-konventionen bør der ifølge DA ikke ændres ved "flagstatsprincippet", som finder anvendelse for sømænd.

Dansk Handel & Service anfører, at lovvalgsreglerne har stor praktisk betydning. Risikoen for, at en kontrakt på grund af anvendelsen af udenlandsk lovgivning kan få et andet indhold end forventet, er en væsentlig hæmsko for virksomhedernes handel over landegrænserne. Ifølge Dansk Handel & Service er det dog positivt, at stadig flere lovområder inden for EU-retten harmoniseres, hvorved betydningen af lovvalgsreglerne formindskes. Mindre ændringer af lovvalgsreglerne bør undgås, fordi de skaber usikkerhed omkring de kontraktforhold, som virksomhederne allerede har indrettet sig på. Dansk Handel & Service finder navnlig ikke anledning til at ændre Rom-konventionens artikel 3. Desuden mener Dansk Handel & Service ikke, at der er behov for en ændring artikel 5 om forbrugerbeskyttelse, da hensynet til beskyttelse af forbrugere på alle væsentlige områder er beskyttet ved minimumslovgivning vedtaget i EU.

kombineret med en fornyet definition af forbrugerbegrebet, eventuelt svarende til "Bruxelles I"-forordningens artikel 15. Generelt støtter Forbrugerombudsmanden konsistens mellem artikel 5 i Rom-konventionen og artikel 15 i "Bruxelles I"-forordningen. Forbrugerombudsmanden finder endvidere, at uafhængige offentlige myndigheder og organisationer, der til varetagelse af kollektive forbrugerinteresser anlægger sag i medfør af forbudsdirektivet (Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/27/EF af 19. maj 1998 om søgsmål med påstand om forbud på området beskyttelse af forbrugernes interesser), bør have i princippet samme retsstilling for så vidt angår lovvalget som en individuel forbruger.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer finder, at der er behov for at omdanne Rom-konventionen til en forordning med henblik på at opnå en ensartet fortolkning og anvendelse af konventionens bestemmelser. Foreningen finder endvidere, at forholdet mellem konventionens almindelige regler og de særlige regler i afledet ret bør søges afklaret. I den forbindelse peger foreningen på, at hensigtsmæssigheden af de mange sektorspecifikke direktiver bør overvejes, og at det herunder bør overvejes at samle reglerne i ét instrument. Der peges desuden på, at vanskelighederne ved at anvende artikel 9 i e-handelsforhold kan løses ved at indføre en subsidiær lovvalgsregel, der regulerer de tilfælde, hvor det ikke er muligt at fastslå, i hvilket land aftalen er indgået. Der bør endelig tages udtrykkeligt stilling i forordningen til de problemstillinger, som Kommissionen nævner i relation til stiltiende lovvalg.

Forsikring & Pension finder ikke, at der er behov for en omdannelse af Rom-konventionen til en fællesskabsretsakt eller en revision af konventionens bestemmelser. For så vidt angår de forsikringsforhold, hvor risikoen er beliggende uden for EU, er det F&P erfaring, at Rom-konventionens bestemmelser fungerer tilfredsstillende. F&P tilslutter sig Kommissionens udsagn om, at situationer, hvor risikoen er beliggende inden for EU og forsikringsselskabet etableret uden for EU, ikke i praksis giver anledning til problemer på grund af behov for valg af hjemting inden for EU. Endvidere giver F&P i relation til lovvalg i forbrugeraftaler udtryk for, at usikkerhed i forbindelse med grænseoverskridende handel i højere grad skyldes landenes forskellige beskyttelsesniveau end lovvalgsreglerne. Sidstnævnte regler fungerer efter F&P's opfattelse tilfredsstillende. Det bør under alle omstændigheder være muligt at udbyde produkter på de vilkår, som gælder i det enkelte land, og F&P udtrykker derfor stærk modstand mod en lovvalgsregel om konsekvent anvendelse af forbrugerbeskyttelsesregler i forbrugers hjemland.

Landbrugsrådet kan under henvisning til hensynet til en større sammenhæng mellem EU's lovgivning inden for international privatret tilslutte sig, at der foretages en omdannelse af Rom-konventionen til en forordning. Rådet kan endvidere tilslutte sig, at Rom-konventionen revideres, bl.a. med henblik på at lade Rom-konventionens formodningsregler afløse af klare regler.

Landsorganisationen i Danmark bemærker, at grønbogens foreløbige karakter og det danske

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 14.1.2003
KOM(2002) 654 endelig

GRØNBOG

**om omdannelse af Rom-konventionen af 1980
om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser,
til en fællesskabsretsakt med opdatering af dens bestemmelser**

(forelagt af Kommissionen)

3.2.2	Regler gældende for forsikringsaftaler (art. 1, stk. 3).....	22
3.2.2.1	Den nuværende situation.....	22
3.2.2.2	Overvejelser i forbindelse med den nuværende situation	23
3.2.2.3	Mulige løsninger	23
3.2.3	Partsautonomi (art. 3, stk. 1) - Overvejelser angående valg af andre regler end et lands lovgivning.....	24
3.2.4	Partsautonomi - definition af stiltiende lovvalg (art. 3, stk. 1)	25
3.2.4.1	Lovgiverens intentioner	25
3.2.4.2	Problemer med anvendelsen af denne artikel i praksis	25
3.2.4.3	Mulige løsninger	26
3.2.5	Hvilken gyldighed har den generelle formodning i artikel 4, stk. 2?.....	26
3.2.5.1	Den nuværende situation.....	26
3.2.5.2	Problemer i praksis.....	27
3.2.5.3	Mulige løsninger	27
3.2.6	Anvendelse af den særlige formodning gældende for fast ejendom på kontrakter om leje af ferieboliger (art. 4, stk. 3).....	28
3.2.6.1	Nuværende løsning	28
3.2.6.2	Problemer med anvendelsen af denne artikel i praksis	28
3.2.6.3	Mulige løsninger	29
3.2.7	Overvejelser i relation til forbrugerbeskyttelse (art. 5).....	29
3.2.7.1	Beskyttelsesreglerne i artikel 5 - indhold og anvendelsesområde	29
3.2.7.2	Problemer i praksis.....	30
3.2.7.3	Mulige løsninger	31
3.2.8	Overvejelser angående definitionen af begrebet "ufravigelige regler"	34
3.2.8.1	Begrebet "ufravigelig regel" dækker i praksis over mange ting	34
3.2.8.2	Problemer i praksis.....	35
3.2.8.3	Mulige løsninger	36
3.2.9	Usikkerhed om fortolkningen af begrebet "midlertidig udstationering" af en arbejdstager (omhandlet i art. 6)	36
3.2.9.1	Lovvalg for arbejdsaftaler.....	36
3.2.9.2	Problemer i praksis.....	37
3.2.9.3	Mulige løsninger	39

GRØNBOG

om omdannelse af Rom-konventionen af 1980 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, til en fællesskabsretsakt med opdatering af dens bestemmelser

Denne grøn bog er et oplæg til en bred høring af de berørte kredse om en række juridiske spørgsmål i forbindelse med en omdannelse af Rom-konventionen af 1980 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser ("Rom-konventionen"), til en fællesskabsretsakt samt om en eventuel opdatering af dens indhold.

Grøn bogen skitserer den generelle baggrund for denne debat og fremlægger en række valgmuligheder.

Kommissionen opfordrer alle interesserede til at fremsende begrundede svar på de spørgsmål, der stilles i denne grøn bog, og som opsummeres på side 3. Disse spørgsmål er naturligvis ikke udtømmende, og Kommissionen modtager meget gerne kommentarer af mere generel karakter. Desuden bedes man for hvert af spørgsmålene så vidt muligt angive, hvilke virkninger de forskellige mulige løsninger, der drøftes, vil få for

- (a) for erhvervslivet generelt
- (b) specielt for små og mellemstore virksomheder
- (c) for relationerne mellem virksomheder og forbrugere/arbejdstagere.

Kommissionen vil tage hensyn til de indkomne kommentarer, når den eventuelt skal udarbejde forslag til en EU-retsakt på dette område.

Det bemærkes, at Kommissionen hverken har taget stilling til, om det er nødvendigt at opdatere Rom-konventionen, eller om den bør omdannes til en EU-retsakt.

Grøn bogen tager desuden heller ikke sigte på at analysere forholdet mellem en eventuel retsakt, der vedtages som erstatning for Rom-konventionen, og reglerne i det indre marked. Men for Kommissionen er det dog klart, at en sådan retsakt ikke må røkke ved de principper for det indre marked, der er nedfældet i traktaten eller afledt ret.

Alle interesserede anmodes om at fremsende deres svar og kommentarer inden den 15. september 2003 til følgende adresse:

Europa-Kommissionen
Generaldirektoratet for Retlige og Indre Anliggender
Kontor A3 - Civilretligt samarbejde
B-1049 Bruxelles

Fax: + 32 (2) 299 64 57

E-MAIL: jai-coop-jud-civil@cec.eu.int

SPØRGSMÅLENE

- Spørgsmål 1:** Ved De noget om, hvilket kendskab de økonomiske aktører og juristerne, herunder også dommerne, rent faktisk har til Rom-konventionen fra 1980 og dens regler? Ved parterne i en kontrakt altid, at de frit kan aftale, hvilken lov der skal finde anvendelse? Hvis De mener, at de økonomiske aktører mangler viden om Rom-konventionen, mener De da, at dette har negativ indflydelse på kontraktforhandlingens eller retssagers forløb?
- Spørgsmål 2:** Mener De, at det er en god ide at omdanne Rom-konventionen fra 1980 til en EU-retsakt? Hvad er Deres argumenter for eller imod?
- Spørgsmål 3:** Ved De, om de mange spredte regler med indflydelse på lovvalg som, der findes i en lang række sektorretsakter inden for den afledte ret, rejser problemer? Hvis ja, hvordan mener De da, at disse problemer bedst kan løses?
- Spørgsmål 4:** Hvis der bliver vedtaget en "Rom I"-retsakt, mener De da, at der bør indføres en generel klausul, der giver garanti for en minimumsstandard i hele EU, når alle elementer i kontrakten eller visse særlig væsentlige elementer er lokaliseret inden for EU? Kunne det gøres med den formulering, der foreslås i punkt 3.1.2.2?
- Spørgsmål 5:** Har De nogen kommentarer til de retningslinjer, der skitseres med hensyn til samspillet mellem en eventuel "Rom I"-retsakt og eksisterende internationale konventioner?
- Spørgsmål 6:** Mener De, at det vil være hensigtsmæssigt med lovvalgsregler gældende for voldgiftsklausuler og værnetingsklausuler?
- Spørgsmål 7:** Hvordan vurderer De de nuværende regler for forsikringsaftaler? Mener De, at den nuværende behandling af situation (a) og (c) er tilfredsstillende? Hvordan mener De, at man kan løse eventuelle problemer på dette område?
- Spørgsmål 8:** Mener De, at parterne direkte bør kunne vælge en international konvention eller sågar almindelige retsprincipper? Hvad kan der siges for og imod en sådan løsning?
- Spørgsmål 9:** Mener De, at en fremtidig "Rom I"-retsakt bør indeholde mere præcise formuleringer angående stiltiende lovvalg, eller giver den kompetence på området, som EF-Domstolen i tilfælde af en omdannelse til EU-retsakt får, tilstrækkelig retssikkerhed?
- Spørgsmål 10:** Mener De, at artikel 4 bør formuleres mere præcist, så at det kommer til at fremgå, at dommeren først skal anvende formodningen i stk. 2 og kun afvise den i overensstemmelse hermed udpegede lov, hvis den helt klart ikke er egnet til at afgøre den konkrete sag? Hvis ja, hvordan kan bestemmelsen efter Deres opfattelse bedst formuleres?

Indledning

1.1 Skabelse af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed

En af konsekvenserne af den øgede samhandel og det øgede samkvem på tværs af landegrænserne inden for Den Europæiske Union og i verden som helhed er, at der er større mulighed for, at en borger eller en virksomhed bliver indblandet i en tvist, hvori nogle af elementerne rækker ud over den pågældendes domicilland. Man kan f.eks. forestille sig, at en græsk forbruger via postordre eller Internet har købt et elektronisk apparat i Tyskland og derefter vil rejse sag mod fabrikanten, fordi apparatet er behæftet med en alvorlig fejl, som fabrikanten nægter at reparere, eller at en tysk virksomhed vil retsforfølge sin engelske handelspartner for misligholdelse af en kontrakt.

Mange afholder sig fra at gøre deres rettigheder gældende i et fremmed land, fordi de nationale retssystemer og administrative systemer er uforenelige med hinanden eller komplicerede at forstå. Det gælder i særdeleshed almindelige borgere og små og mellemstore virksomheder, der generelt ikke har råd til at søge bistand hos internationale advokatfirmaer.

En forudsætning for et ægte indre marked med fri bevægelighed for varer, personer og kapital i EU er imidlertid, at der også findes et fælles retsområde, hvor enhver borger kan gøre sine rettigheder gældende i en anden medlemsstat på samme måde som i sit eget land.

På Det Europæiske Råds møde i Tammerfors den 15.-16. oktober 1999¹ blev der derfor fastlagt tre prioriterede mål for indsatsen på dette område. Et af disse prioriterede mål drejer sig om at styrke den gensidige anerkendelse af retsafgørelser.

Og i den sammenhæng spiller en harmonisering af de internationalprivatretlige regler en ganske central rolle.

1.2 Den internationale privatrets rolle for skabelsen af et fælles europæisk retsområde

Den internationale privatret² består af regler, der har til formål at lette løsningen af internationale tvister. Den beskæftiger sig i alt væsentligt med tre spørgsmål, nemlig:

- hvilket lands domstole der er kompetente til at pådømme en tvist. Det drejer sig i den forbindelse om at bestemme "domstolenes internationale kompetence"
- hvilket lands materielle lov dommeren skal anvende - der er her tale om problemerne omkring "lovvalg" eller "lovkonflikter"
- hvorvidt den afgørelse, der er truffet af den domstol, som har erklæret sig kompetent, kan anerkendes og eventuelt fuldbyrdes i et andet land. Dette spørgsmål - om retsvirkningen af udenlandske domme eller gensidig anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske domme - er især vigtigt, når den part, som taber sagen, ikke har nogen aktiver i det land, hvor dommen er afsagt (domslandet).

¹ Formandskabets konklusioner af 16.10.1999, punkt 28-39.

² Udtrykket "international privatret" har ikke samme betydning i alle medlemsstater. I tysk og portugisisk ret er der f.eks. udelukkende tale om lovvalgsregler, mens begrebet i andre retssystemer også omfatter regler om domstolenes internationale kompetence og anerkendelse af udenlandske domme. I denne grønbog benyttes udtrykket i bred forstand.

hvilken domstol sagen indbringes for, og mindsker derved risikoen for *forum shopping* inden for EU.

Der er dog en væsentlig forskel mellem Bruxelles-konventionen og Rom-konventionen hvad angår anvendelsesområdet - den førstnævnte omfatter både kontraktlige forpligtelser og forpligtelser uden for kontraktforhold, mens den anden kun drejer sig om kontraktlige forpligtelser. Hvis den "Rom II"-retsakt om lovvalg for forpligtelser uden for kontraktforhold⁵, som der for øjeblikket arbejdes på, bliver vedtaget, bliver den således på EU-plan den logiske forlængelse af den harmonisering af de internationalprivatretnlige regler for forpligtelser inden for og uden for kontraktforhold på det civil- og handelsretlige område, der hidtil er gennemført.

Før vi kort opsummerer lovvalgsreglerne i Rom-konventionen, vil vi i det følgende skitsere de mål, der er opstillet for dem.

1.4 Formålene med lovvalgsreglerne inden for kontraktforhold

Ved opstillingen af en lovvalgsregel har lovgiveren altid flere valgmuligheder. Hvilket valg der træffes, kan bedst forstås ud fra principperne om tilknytning og partsautonomi.

Efter tilknytningsprincippet skal en sag underlægges det retssystem, som den har den tætteste tilknytning til. Dette princip er især indlysende, når det drejer sig om international kompetence, f.eks. en tvist angående fast ejendom eller et trafikuheld - domstolen på det sted, hvor ejendommen er beliggende, eller hvor uheldet finder sted, er normalt den, der bedst kan vurdere sagens omstændigheder og indsamle bevismateriale. Princippet om partsautonomi giver parterne mulighed for selv at aftale, hvilken lov der skal anvendes i forholdet mellem dem, hvilket er en indlysende løsning i det ene af de to ovennævnte eksempler (kontrakten mellem en tysk og en engelsk virksomhed). Det er det mest fremherskende princip inden for kontraktforhold, og det er det princip, der er lagt til grund i næsten alle lande.

Inden for de sidste tyve år er der et andet princip, der er trådt stærkt frem, nemlig hensynet til den svage part. I eksemplet med den græske forbruger og den tyske fabrikant står de to parter ikke på lige fod. I mangel af begrænsninger i princippet om partsautonomi risikerer forbrugeren at blive påtvunget en lov, som er ugunstig for ham, og derigennem blive berøvet den beskyttelse, han har ret til at forvente, når han køber et forbrugsgode. Samme ræsonnement gælder i forholdet mellem arbejdsgiver og arbejdstager.

Alle disse principper indgår også i Rom-konventionen fra 1980.

1.5 Opsummering af reglerne i Rom-konventionen

De ensartede regler i Rom-konventionen finder anvendelse "*på kontraktlige forpligtelser i alle situationer, hvor der skal foretages et valg mellem lovene i forskellige lande*"⁶, dvs. i situationer, hvor ikke alle elementerne har tilknytning til en og samme retsorden, f.eks. fordi parterne i kontrakten er af forskellig nationalitet eller er hjemmehørende i forskellige lande,

⁵ Kommissionen lagde den 3. maj 2002 op til en bred høring om et foreløbigt udkast til forslag til rådsforordning om lovvalg for forpligtelser uden for kontraktforhold med det formål at indhente kommentarer fra de berørte kredse. Teksten hertil findes på følgende adresse: http://europa.eu.int/comm/dgs/justice_home/index_da.htm.

⁶ Artikel 1.

Konventionen indeholder særlige regler på visse særlige områder (bl.a. om overdragelse af fordringer og subrogation). Den lov, der skal anvendes på kontrakten, har et stort anvendelsesområde, idet den både skal anvendes i spørgsmål angående kontraktens fortolkning og dens opfyldelse eller manglende opfyldelse samt på kontraktens ophør eller ugyldighed.

1.6 Forbindelsen med projektet "europæisk aftaleret"

Fra nogle sider er der allerede rejst spørgsmålet om, hvilken forbindelse der er mellem "Rom I"-projektet og projektet angående "europæisk aftaleret"⁹.

Formålet med meddelelsen herom af 2. juli 2001 var at få en bredere debat i gang om fremtidens europæiske aftaleret på EU-plan og om behovet for en ny tilgang til den materielle ret¹⁰. I denne meddelelse beskæftigede Kommissionen sig bl.a. med spørgsmålene om, hvorvidt de eksisterende EU-regler på det aftaleretlige område er tilstrækkeligt kohærente, og hvorvidt de nationale forskelle på dette område kunne lægge hindringer i vejen for det indre marked. En af de muligheder, der blev skitseret i tilfælde af, at en ny tilgang blev fundet nødvendig, gik ud på at vedtage en ny EU-retsakt, der kunne bidrage til en indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes materielle aftaleret. Allerede dengang var der flere, der satte spørgsmålstegn ved, om så der var nogen ide i at have regler om anvendelse af denne eller hin nationale lov frem for andre.

Kommissionen er ikke enig heri. For projektet angående europæisk aftaleret tager på det nuværende stadium ikke sigte på hverken at harmonisere medlemsstaternes aftaleret eller indføre en europæisk civillovbog. Kommissionen havde allerede bebudet, at den ville fremlægge et opfølgingspapir i begyndelsen af 2003. Og selv om der måske engang i fremtiden bliver tale om en øget harmonisering af aftaleretten på EU-plan, vil en sådan harmonisering nok kun omfatte enkelte særligt vigtige aspekter, således at det stadig vil skulle afgøres, hvilken lov der skal anvendes med hensyn til de aspekter, der ikke er harmoniseret. Den internationale privatrets lovvalgsregler vil derfor fortsat have stor betydning for grænseoverskridende transaktioner inden for EU, både i dag og fremover.

At der findes et projekt, der drejer sig om harmonisering af aftaleretten, svækker derfor på ingen måde de argumenter, der taler for at overveje en opdatering af Rom-konventionen. Der er tværtimod tale om to projekter, der supplerer hinanden, og som bør gennemføres sideløbende.

1.7 Tidligere initiativer

Til forberedelse af drøftelserne angående en eventuel opdatering af konventionen har Kommissionen inden for rammerne af programmet GROTIVS CIVIL 2000 finansieret et projekt tilrettelagt af Det Europæiske Retsakademi i Trier, der gik ud på at etablere en database med online-adgang vedrørende konventionens anvendelse ved medlemsstaternes domstole. Det netsted, der er etableret¹¹, indeholder allerede et stort antal oplysninger om retspraksis.

⁹ Kommissionens meddelelse til Rådet og Europa-Parlamentet om europæisk aftaleret (EFT C 255 af 13.9.2001, s.1).

¹⁰ Den materielle aftaleret indeholder regler om bl.a. aftalers gyldighed, indgåelse og opfyldelse, i modsætning til den internationale privatrets regler for aftaler, der udelukkende omhandler spørgsmålet om lovvalg.

¹¹ <http://www.rome-convention.org>.

På grundlag af traktatens artikel 61, litra c), har Fællesskabet da også vedtaget flere nye forordninger inden for det civilretlige samarbejde ("Bruxelles II"-forordningen¹³, konkursforordningen¹⁴, forkyndelsesforordningen¹⁵ og bevisoptagelsesforordningen¹⁶), og desuden er Bruxelles-konventionen fra 1968 blevet omdannet til en forordning. Kommissionen er endvidere for øjeblikket ved at forberede en EU-retsakt om lovvalg for forpligtelser uden for kontraktforhold ("Rom II").

Rådets og Kommissionens handlingsplan fra Wien¹⁷, som Rådet vedtog i 1998, tager udtrykkeligt sigte på gøre lovvalgsreglerne forenelige. I handlingsplanens punkt 40 c) opfordres der til at "indlede revisionen, om nødvendigt, af visse bestemmelser i konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser (Rom I), idet der tages hensyn til særbestemmelser om lovvalgsregler i andre fællesskabsinstrumenter". I programmet for gensidig anerkendelse¹⁸ pointeres det, at foranstaltningerne i forbindelse med harmonisering af lovvalgsregler er ledsageforanstaltninger, der skal fremme gennemførelsen af princippet om gensidig anerkendelse af afgørelser på det civil- og handelsretlige område.

Der erindres om, at så snart Nice-traktaten er trådt i kraft, vil det civilretlige samarbejde, undtagen inden for familieret, være underlagt den såkaldte fælles beslutningstagning, der inddrager Europa-Parlamentet fuldt ud i lovgivningsprocessen.

2.2 Sammenhæng i EU-reglerne inden for international privatret

Eftersom reglerne om international kompetence og lovvalgsreglerne for forpligtelser i og uden for kontraktforhold på det civil- og handelsretlige område reelt udgør et hele, virker det ikke fremmede for sammenhængen i dette hele, at Rom-konventionen har en anden form end de andre internationalprivatretlige instrumenter i EU.

Fordi Rom-konventionen er en international traktat, indeholder den desuden en række bestemmelser, som må vurderes i lyset af behovet for sammenhæng i EU's lovgivningspolitik:

Der er bl.a. tale om følgende artikler:

- medlemsstaternes ret til at tage forbehold, jf. artikel 22 (angående artikel 7, stk. 1, og artikel 10, stk. 1, litra e)
- medlemsstaternes ret, jf. artikel 23, til at vedtage nationale lovvalgsregler for en bestemt kategori af kontrakter
- medlemsstaternes ret, jf. artikel 24, til at tiltræde multilaterale konventioner om lovkonflikter

¹³ Rådets forordning (EF) nr. 1347/2000 af 29. maj 2000 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager samt i sager vedrørende forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn, EFT L160 af 30.6.2000, s. 19.

¹⁴ Rådets forordning (EF) nr. 1346/2000 af 29. maj om konkurs, EFT L160 af 30.6.2000, s. 1.

¹⁵ Rådets forordning (EF) nr. 1348/2000 af 29. maj 2000 om forkyndelse i medlemsstaterne af retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager, EFT L160 af 30.6.2000, s. 37.

¹⁶ Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001 af 28. maj 2001 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område, EFT L 174 af 27.6.2001, s. 1.

¹⁷ EFT C 19 af 23.1.1999, s. 1, punkt 51 c).

¹⁸ EFT C 12 af 15.1.2001, s. 8

2.4 Anvendelse af de ensartede lovvalgsregler i de nye medlemsstater

Rom-konventionen fra 1980 indgår som en del af fællesskabsretten. Med udsigt til udvidelsen af EU vil man ved at vedtage en fællesskabsretsakt kunne undgå forsinkelser i de ensartede lovvalgsreglers ikrafttrædelse i ansøgerlandene som følge af ratificeringsprocedurerne.

Her kan man blot minde om, at Funchal-konventionen²³ og Rom-konventionen²⁴ om henholdsvis Spaniens og Portugals samt Østrigs, Finlands og Sveriges tiltrædelse endnu ikke er blevet ratificeret af alle medlemsstater. Eftersom den oprindelige tekst blev ændret en smule ved den lejlighed, findes der altså i dag to forskellige versioner af Rom-konventionen side om side i EU.²⁵

2.5 Valg af retsakt - forordning eller direktiv?

Hvad angår valget af retsakt - forordning eller direktiv - må der tages hensyn til, at i overensstemmelse med programmet for gensidig anerkendelse skal forenelighed i lovvalgsreglerne bidrage til den gensidige anerkendelse af retsafgørelser truffet inden for EU.

Det bør også indgå i overvejelserne, at der ikke er tale om at regulere dette eller hint aspekt på et bestemt område - således som det ofte er tilfældet med sektordirektiver - men derimod om at harmonisere et helt område, nemlig international privatret inden for kontraktlige forpligtelser.

Det ser ud til, at dette mål lettest kan nås, hvis den eventuelle fremtidige "Rom I"-retsakt vedtages i form af en forordning. For forordninger er direkte gældende og ikke behæftet med de usikkerhedsmomenter, der er forbundet med gennemførelsen af et direktiv.

Spørgsmål 2: Mener De, at det er en god ide at omdanne Rom-konventionen fra 1980 til en EU-retsakt? Hvad er Deres argumenter for eller imod?

3 BØR ROM-KONVENTIONEN FRA 1980 OPDATERES?

Det er kun knap 11 år siden, at Rom-konventionen trådte i kraft, og nogle vil måske derfor undre sig over, at man allerede nu overvejer at revidere den. Men der er mange grunde, der taler for en sådan revision.

For det første påtog medlemsstaterne sig ved Østrigs tiltrædelse af Rom-konventionen en forpligtelse til at gennemgå, om artikel 5 angående forbrugerbeskyttelse bør revideres - i den forklarende rapport om tiltrædelseskonventionen blev det pointeret, at denne gennemgang skulle foregå i nær fremtid, og en erklæring herom blev vedhæftet protokollen fra regeringskonferencen.²⁶

For det andet kan der henvises til den snævre forbindelse mellem Rom-konventionen og dens modstykke inden for jurisdiktionskonflikter, nemlig Bruxelles-konventionen. Da Bruxelles-konventionen blev omdannet til en fællesskabsforordning, blev der også foretaget en revision

²³ EFT L 333 af 18.11.1992, s. 1.

²⁴ EFT C 15 af 15.1.1997, s. 10.

²⁵ Den ændring, der blev foretaget i Funchal-konventionen, drejer sig hovedsagelig om ophævelse af artikel 27 om konventionens geografiske anvendelsesområde.

²⁶ EFT C 191 af 23.6.1997, s. 11 og 12.

gyldighed. I de fleste tilfælde er disse sektorregler vedtaget ud fra ønsket om en øget beskyttelse af de såkaldt "svage parter"³².

At der findes så mange spredte lovvalgsregler, giver imidlertid anledning til bekymring. Nogle mener, at det kan gå ud over sammenhængen i alle de lovvalgsregler, der gælder i EU. Som eksempel herpå peges der ofte på de regler med indflydelse på lovvalg, der er indeholdt i direktiver, der tager sigte på at beskytte forbrugerne, hvor der er fulgt en anden fremgangsmåde end den, der benyttes ved de egentlige lovvalgsregler³³, og hvor de løsninger, der er valgt, varierer lidt fra den ene retsakt til den anden. I deres gennemførelse af et direktiv har medlemsstaterne desuden ikke altid fulgt ånden i direktivet - i nogle tilfælde er en bilateral regel således gjort til en ensidig regel.³⁴

Et andet kritikpunkt er, at de mange spredte lovvalgsregler fører til manglende gennemskuelighed, fordi det i praksis kan være vanskeligt at afgøre, hvilken lov der skal anvendes, ikke mindst på baggrund af de mere generelle overvejelser, der er i gang inden for EU om kodificering af EU-retten med henblik på at skabe større klarhed.³⁵

3.1.1.2 Mulige løsninger

Der er flere løsninger, der for øjeblikket drøftes, lige fra at gøre det lettere at finde rundt i de mange forskellige tekster og til at foretage en egentlig kodificering af alle lovvalgsregler vedtaget på fællesskabsplan:

- i. For at skabe bedre overblik over de eksisterende tekster kunne man indføje et bilag til den fremtidige retsakt, der skulle indeholde en liste - som ajourføres med de nye regler, efterhånden som de vedtages - over alle sektorretsakter inden for den afledte ret, der indeholder lovvalgsregler.
- ii. Alle særregler kunne gengives i teksten til den fremtidige EU-retsakt. I så fald ville man være nødt til at afklare, om man ønsker at nå frem til en samlet tekst omfattende alle lovvalgsregler vedtaget i Fællesskabet om kontraktlige forpligtelser. Der er faktisk tale om spørgsmålet om en "kodificering" af gældende fællesskabsret på området.
- iii. De regler med indflydelse på lovvalg, som der findes på særlige områder, tager generelt sigte på en øget beskyttelse af de svage parter. I denne grønbog kommer vi ind på de overvejelser, der for øjeblikket er i gang inden for retsvidenskaben, dels om at indføre en generel klausul, der skal sikre anvendelse af en minimumsstandard i Fællesskabet (jf. punkt 3.1.2 nedenfor), og dels om at opdatere konventionens artikel

³² De lovvalgsregler, der findes i direktiverne om forbrugerbeskyttelse, beror hovedsagelig på, at den beskyttelse, som konventionens artikel 5 yder, ikke altid anses for at være tilstrækkelig, jf. punkt 3.2.7 nedenfor.

³³ Se fodnote 30.

³⁴ De fleste lovvalgsregler er bilaterale, dvs. at de alt efter sagens omstændigheder fører til anvendelse enten af en udenlandsk lov eller loven i dommerens land. Som eksempel herpå kan nævnes den franske regel om, at dommeren skal afgøre et barns nationalitet ud fra loven i det land, hvor moderen er statsborger. Er moderen fransk, skal den franske dommer anvende fransk lov, er hun italiensk statsborger, skal han anvende italiensk lov. Efter den ensidige fremgangsmåde, som i dag er en undtagelse, nøjes hvert land derimod med at bestemme, i hvilke tilfælde dets lov skal anvendes. Eksempelvis kan nævnes § 3, stk. 3, i den franske Code civil, hvori det hedder, at "*Love om personers rets- og handleevne finder anvendelse på franske statsborgere, selv om de er bosat i udlandet*".

³⁵ Jf. Kommissionens meddelelse til Europa-Parlamentet og Rådet om kodificering af gældende fællesskabsret, KOM (2001) 645 endelig af 21.11.2001.

En sådan klausul kunne bygge på konventionens nuværende artikel 3, stk. 3, der fastsætter, at "hvis alle andre omstændigheder af betydning på aftaletidspunktet kun har tilknytning til et enkelt land", kan ufravigelige regler i dette lands lov ikke tilsidesættes ved parternes valg af en anden lov.

På samme måde kunne det i den fremtidige "Rom I"-retsakt fastsættes, at når der findes et direktiv, der kræver bestemte mindsteregler overholdt, kan parterne ikke omgå disse regler ved at vælge et tredjelands lov for kontrakter, der udelukkende har tilknytning til EU. Der er foreslået en bestemmelse med følgende ordlyd: "Hvis alle andre omstændigheder af betydning på aftaletidspunktet kun har tilknytning til en eller flere medlemsstater, kan parternes aftale om anvendelse af loven i et tredjeland ikke medføre tilsidesættelse af ufravigelige regler i fællesskabsretten".³⁸

Dette forslag bør også ses i lyset af EF-Domstolens dom i *Ingmar*-sagen. Selv om ikke alle elementerne i denne sag var lokaliseret i Fællesskabet - agenturgiveren var etableret i USA - lagde Domstolen vægt på, at handelsagenten udøvede sin virksomhed i en medlemsstat, da den statuerede, at bestemte artikler i direktiv 86/653 om handelsagenter skulle finde anvendelse.³⁹

Spørgsmål 4: Hvis der bliver vedtaget en "Rom I"-retsakt, mener De da, at der bør indføres en generel klausul, der giver garanti for en minimumsstandard i hele EU, når alle elementer i kontrakten eller visse særlig væsentlige elementer er lokaliseret inden for EU? Kunne det gøres med den formulering, der foreslås i punkt 3.1.2.2?

3.1.3 Forholdet til eksisterende internationale konventioner på området

Selv efter vedtagelsen af en fællesskabsretsakt kunne man godt give medlemsstaterne mulighed for fortsat at anvende lovvalgsreglerne i de internationale konventioner, de for øjeblikket er med i. Med denne løsning kunne man undgå en konflikt mellem reglerne i de pågældende konventioner og reglerne i fællesskabsretsakten. I øvrigt ville de medlemsstater, der allerede er med i sådanne konventioner, undgå at skulle opsiges dem.

Denne løsning vil ganske vist have den ulempe, at den giver disse lande mulighed for at anvende regler, der kan afvige fra dem, der er indeholdt i fællesskabsretsakten, hvilket kan vanskeliggøre skabelsen af et ægte fælles retsområde. Denne risiko mindskes dog af, at man allerede har fuldt kendskab til indholdet af disse regler, og at medlemsstaternes mulighed for på egen hånd at tiltræde andre konventioner bortfalder i det øjeblik, hvor den foreslåede retsakt er vedtaget. For i henhold til AETR-dommen⁴⁰ gælder, at når der er vedtaget et fællesskabsinstrument om harmonisering af lovvalgsregler i kontraktforhold på det civil- og handelsretlige område, får Fællesskabet enekompetence til at forhandle og vedtage internationale instrumenter på samme område.

Af hensyn til gennemsigtigheden og retssikkerheden kunne man i forbindelse hermed også pålægge medlemsstaterne pligt til at meddele, hvilke internationale konventioner der er tale om. De kunne eventuelt angives på en liste i et bilag til en fremtidig "Rom I"-retsakt.

Spørgsmål 5: Har De nogen kommentarer til de retningslinjer, der her skitseres?

³⁸

Med hensyn til begrebet "ufravigelige regler" henvises til punkt 3.2.8.

³⁹

Domstolens dom af 9.11.2000 i sag C-381/98, *Ingmar GB Ltd mod Eaton Loanard Technologies Inc.*

løsning, der stiller forsikringstageren i en situation svarende til en forbrugers, er også den, der følges i de fleste tredjelande.

- c) Risikoen er lokaliseret inden for EU, men forsikringsselskabet er ikke etableret inden for Fællesskabet: lovvalgsspørgsmålet afgøres ud fra de nationale lovvalgsregler i hver medlemsstat, idet der ikke er foretaget nogen harmonisering på EU-plan.

3.2.2.2 Overvejelser i forbindelse med den nuværende situation

Fra eksperter i international privatret er der rejst kritik mod den nuværende situation, bl.a. fordi den ikke stemmer særlig godt overens med ønsket om gennemsigtighed i fællesskabsretten - selv om eksperter på området måske nok er i stand til at finde frem til, hvilke regler der skal følges, er det samme ikke altid tilfældet for et bredere publikum.

Spørgsmålet er også, om situation a), der indebærer anvendelse af loven i forsikringsselskabets land, stemmer overens med det overordnede hensyn, som også kommer til udtryk i "Bruxelles I"-forordningen⁴², og som går ud på at sikre den private forsikringstager en høj grad af beskyttelse.

Endelig kan man undre sig over, at der ikke findes nogen harmoniserede lovvalgsregler for den situation, der er beskrevet under (c) ovenfor (risiko beliggende inden for EU, forsikringsselskabet etableret uden for EU). Forsikringseksperter fastholder imidlertid, at der i praksis ikke er grund til at bekymre sig over den situation, da tjenesteydere etableret uden for Fællesskabet i henhold til reglerne om fri udveksling af tjenesteydelser skal vælge hjemting inden for EU, således at de bliver underlagt de europæiske regler.

3.2.2.3 Mulige løsninger

Overvejelserne kunne koncentreres om følgende punkter:

- i. Tager de almindelige regler i konventionen, der finder anvendelse i situation a) ovenfor, tilstrækkeligt hensyn til de særlige forhold, der gør sig gældende for forsikringsaftaler? Vil det ikke være bedre, om man ligesom i "Bruxelles I"-forordningen indførte en særlig lovvalgsregel på dette område? Eller bør Fællesskabet ligesom de fleste tredjelande undlade at beskæftige sig med risici, der ikke er lokaliseret inden for EU?
- ii. For at skabe større gennemsigtighed i fællesskabsretten kunne man overveje at indføre særlige regler for forsikringssektoren i en fremtidig "Rom I"-retsakt. Men hvis der bliver tale om en forordning, er det ikke sikkert, at reglerne om forsikringssektoren kan forenes med denne type retsakt - ved udarbejdelsen af forsikringsdirektiverne ønskede man faktisk at give medlemsstaterne et vist spillerum med hensyn til, hvilke tilknytningskriterier der skal være opfyldt, for at forsikringstagerens domicillov kan finde anvendelse, og dette spillerum kan vanskeligt forenes med en forordning. De fleste medlemsstater har da også under Kommissionens arbejde på området "forsikring og e-handel" udtrykt ønske om, at der ikke indføres lovvalgsregler i Rom-konventionen eller den retsakt, der vedtages i stedet for den.

⁴²

Allerede Bruxelles-konventionen indeholdt i afsnit 3 regler om særlig kompetence.

Spørgsmål 8: Mener De, at parterne direkte bør kunne vælge en international konvention eller sågar almindelige retsprincipper? Hvad kan der siges for og imod en sådan løsning?

3.2.4 *Partsautonomi - definition af stiltiende lovvalg (art. 3, stk. 1)*

3.2.4.1 Lovgiverens intentioner

Når først man har fået slået princippet om partsautonomi fast, må man sikre, at parterne rent faktisk har udnyttet denne ret til at træffe et lovvalg. I henhold til artikel 3, stk. 2, andet punktum skal "*lovvalget fremgå med rimelig sikkerhed af kontraktens bestemmelser eller omstændighederne i øvrigt*". Det bemærkes, at oversættelserne til nogle sprog er mere smidige i formuleringen end andre⁴⁷, og det kan tænkes, at denne forskel giver anledning til divergerende fortolkninger i de pågældende lande.

Lovgiverens intention var, at der skulle være tale om et klart lovvalg, også selv om det var stiltiende. Udover de hyppige tilfælde, hvor der indføres en udtrykkelig lovvalgs klausul i kontrakten, kan lovvalget altså fremgå af andre kontraktbestemmelser eller af omstændighederne omkring kontrakten - et eksempel på den førstnævnte situation kan være, at der anvendes en standardkontrakt eller en adhæsionskontrakt, der er underlagt et bestemt retssystem, selv om den ikke indeholder nogen udtrykkelig bestemmelse om lovvalg, men overlader det til dommeren at afgøre, om lovvalget - selv om det er stiltiende - er reelt, eller at der henvises til paragraffer i en bestemt lov, uden at denne generelt er angivet som den, der finder anvendelse. Hvad angår "omstændighederne omkring kontrakten" kan der være tale om en kontrakt, der er nært forbundet med en tidligere kontrakt, som indeholdt en eksplicit lovvalgs klausul, eller en kontrakt, der indgår i en samlet række transaktioner, hvor det kun er den grundlæggende kontrakt, som hele transaktionen er baseret på, der indeholder en lovvalgs klausul.⁴⁸

Artikel 3, stk. 1, udelukker til gengæld et rent hypotetisk lovvalg, der udledes på grundlag af alt for uklare kontraktbestemmelser. I så fald vil parterne blive anset for ikke at have aftalt lovvalg, og dommeren skal anvende de formodninger, der er indeholdt i artikel 4.

3.2.4.2 Problemer med anvendelsen af denne artikel i praksis

Grænsen mellem stiltiende aftale og rent hypotetisk aftale er meget flydende. Der er i retspraksis set eksempler på meget divergerende afgørelser på dette punkt - de tyske og engelske domstoles fortolkning kan være påvirket af en lidt mere smidig formulering og stiller under indflydelse af tidligere domme måske ikke så store krav til et stiltiende lovvalg som domstolene i andre lande.

Et hyppigt tilbagevendende spørgsmål drejer sig om, i hvilket omfang en værnetings klausul eller en voldgiftsklausul kan betragtes som et implicit valg af loven i det land, hvis domstole eller voldgiftsdomstole udpeges. Spørgsmålet rejser sig navnlig, når dommeren er stillet over for en sådan klausul, uden at der er noget andet, der taler for et sådant lovvalg. Desuden kan

⁴⁷ I den franske udgave benyttes ordene "de façon certaine", mens der i den danske udgave står "med rimelig sikkerhed" ligesom i den engelske ("with reasonable certainty") og den tyske ("mit hinreichender Sicherheit").

⁴⁸ Se eksemplerne herpå i Guilianos og Lagardes forklarende betænkning til konventionen, EFT C 282 af 31.10.1980.

af ejendomsretten i en købekontrakt, leveringen af en tjeneste i en tjenesteydelseskontrakt, transporten i en transportkontrakt, forsikringen i en forsikringskontrakt osv. Ifølge artikel 4 er det således i princippet sælgerens eller tjenesteyderens domicillov, der skal finde anvendelse.

Dommeren kan dog se bort fra denne formodning, "*hvis det af omstændighederne som helhed fremgår, at aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land*" (art. 4, stk. 5). I så fald skal han gribe tilbage til hovedreglen og undersøge, hvilket lands lov kontrakten har den nærmeste tilknytning til. Denne bestemmelse, der åbner mulighed for at vende tilbage til hovedreglen, betegnes som en "undtagelsesklausul".

3.2.5.2 Problemer i praksis

I den juridiske litteratur er der mange, som mener, at undtagelsesklausulen i artikel 4, stk. 5, skulle anvendes med forsigtighed og kun sjældent, for hvis den anvendes for hyppigt, bliver det igen uforudsigeligt, hvilken lov der finder anvendelse, hvilket formodningerne i artikel 4 netop havde til formål at undgå.

Af retspraksis fremgår da også, at dommeren i flere domme har anvendt undtagelsesklausulen lige fra begyndelsen og omgående undersøgt, hvilken lov der bedst opfylder tilknytningskriteriet, uden først at anlægge formodningen i stk. 2.

3.2.5.3 Mulige løsninger

Løsningen afhænger helt og holdent af, hvad der skal være formålet med lovvalgsreglen - skal den sikre den størst mulige tilknytning, hvilket taler for en smidig klausul som artikel 4, stk. 5, eller skal den føre til størst mulig retssikkerhed, hvilket kan opnås med en rigoristisk håndhævelse af formodningen i artikel 4, stk. 2?

Ud fra konventionens ånd og bogstav er det rimeligt at antage, at domstolene i første omgang og indtil videre bør følge formodningen i artikel 4, stk. 2. Kun i tilfælde af, at det viser sig, at den dermed udpegede lov ikke er egnet, fordi de andre omstændigheder helt klart taler for, at en anden lov anvendes, bør dommeren kunne se bort fra formodningen. Det er netop, hvad der blev statueret i en nederlandsk højesteretsdom, hvor retten fandt, at dommeren først skulle anvende formodningen i artikel 4, stk. 2, og kun undlade at anvende den derved udpegede lov, hvis den helt klart er uegnet til at blive anvendt i den konkrete sag.⁵¹

For at få afklaret teksten på dette område kunne man revidere formuleringen af artikel 4. En af mulighederne består i simpelthen at slette stk. 1 for derved at understrege stk. 5's ekstraordinære karakter. En anden løsning ville være at ændre selve stk. 5. Man kunne også lade sig inspirere af det foreløbige forslag til rådsforordning om lovvalg for forpligtelser uden for kontraktforhold ("*Rom II-forslaget*"), hvor undtagelsesklausulen i artikel 3, stk. 3, opstiller to nye betingelser i forhold til Rom-konventionen - for det første kræves det, at den ansvarspådragende handling skal have en "*væsentligt*" stærkere tilknytning til en anden lov, og for det andet, at der "*ikke består nogen væsentlig tilknytning mellem handlingen og det land, hvis lov skulle anvendes i henhold til stk. 1 og 2*".

⁵¹ Nouvelles des Papeteries de l'Aa mod BV Maschinenfabriek BOA, Hoge Raad, 25. september 1992: "Når det kan fastslås, hvad der er den karakteristiske ydelse, findes hovedreglen i stk. 2, og undtagelsen til denne hovedregel i stk. 5 bør derfor fortolkes restriktivt. Med andre ord skal der kun ses bort fra stk. 2, når bopælslandet for den part, der præsterer den karakteristiske ydelse, i lyset af særlige omstændigheder ikke har nogen reel værdi som tilknytningsfaktor".

3.2.6.3 Mulige løsninger

GROUPE EUROPÉEN DE DROIT INTERNATIONAL PRIVÉ har foreslået, at der i artikel 4, stk. 3, indføjes en bestemmelse om leje af ferieboliger i lighed med den, der findes i artikel 22, stk. 1, i "Bruxelles I"-forordningen. Den kunne formuleres således: "*Lejeaftaler vedrørende fast ejendom, der er indgået med henblik på midlertidig privat brug for et tidsrum af højst seks på hinanden følgende måneder, er dog underlagt loven i den medlemsstat, på hvis område ejeren har bopæl eller forretningssted, hvis lejer er en fysisk person med bopæl på samme medlemsstats område*"⁵⁴. Selv om der indføjes en sådan klausul i artikel 4, stk. 3, vil dommeren stadigvæk kunne anvende artikel 4, stk. 5, for at undgå en alt for rigoristisk anvendelse af reglen.

Spørgsmål 11: Mener De, at der bør indføres en udtrykkelig regel for kortvarige ferieudlejninger, eller er den nuværende ordning tilfredsstillende?

3.2.7 Overvejelser i relation til forbrugerbeskyttelse (art. 5)

3.2.7.1 Beskyttelsesreglerne i artikel 5 - indhold og anvendelsesområde

Forbrugerretten er et nyt særligt retsområde, der har udviklet sig kraftigt siden 1970'erne for at tilgodese behovet for at skabe balance mellem forbrugere og erhvervsdrivende. De særlige regler, der i dag findes på dette område - bl.a. at urimelige kontraktvilkår er ugyldige, og at forbrugerne ensidigt kan opsige en kontrakt inden for en bestemt frist - tager sigte på at beskytte forbrugeren mod at påtage sig uoverlagte forpligtelser.

De beskyttelsesregler, der er gældende i forbrugers bopælsland, som jo er det land, hvis beskyttelse han især regner med at have, ville ikke have nogen værdi i praksis i den internationale samhandel eller i samhandelen inden for EU, hvis de kunne tilsidesættes blot ved at vælge et andet lands lov. Forbrugerne spiller en helt central rolle i det indre marked, som ikke kan gennemføres uden deres aktive medvirken, og det er baggrunden for de særlige lovvalgsregler, Rom-konventionen indeholder med det formål at beskytte disse forbrugere.

Artikel 5 tager også sigte på at opretholde en vis balance mellem parterne. Det er derfor, at betingelserne for anvendelse af denne artikel er formuleret helt præcist.

Artikel 5 fastsætter to regler: For det første er en kontrakt i mangel af aftalt lovvalg underlagt loven i det land, hvor forbrugeren har sin bopæl (art. 5, stk. 3). For det andet fastsættes det, at "*parternes lovvalg ikke kan medføre, at forbrugeren berøves den beskyttelse, der tilkommer ham i medfør af ufravigelige regler i loven i det land, hvor han har sin bopæl*" (art. 5, stk. 2). Den sidstnævnte bestemmelse fører til en situation, hvor der kan være tale om anvendelse af to eller flere love på samme kontrakt - det er det, der betegnes som "dépeçage", dvs. en opspaltning af kontraktforholdet, hvor forskellige elementer i en og samme kontrakt kan være underlagt to eller flere love. F.eks. vil en kontrakt mellem en forbruger med bopæl i land A og en erhvervsdrivende i land B meget ofte indeholde en klausul om anvendelse af loven i land B; når betingelserne i artikel 5 er opfyldt, skal dommeren ikke desto mindre anvende visse bestemmelser i land A's lov, nemlig de af dem, der er ufravigelige og tager sigte på at

⁵⁴ Det er imidlertid vigtigt at sikre sammenhængen i den juridiske terminologi i de to instrumenter, eftersom der i Bruxelles I-forordningens artikel 22 tales om "fysiske personer", hvilket kan være et videre begreb end begrebet "forbruger".

en minimumsstandard for forbrugerbeskyttelse, som endnu ligger langt under det beskyttelsesniveau, der ydes forbrugerne i nogle medlemsstater.

Artikel 5 kritiseres også for de kriterier, den opstiller for sondringen mellem de forbrugere der fortjener en særlig beskyttelse, og de forbrugere, der er underlagt de generelle regler i artikel 3 og 4.⁶² Disse kriterier forekommer ikke længere at stemme overens med udviklingen inden for de nye fjernsalgsmetoder. For at afgøre, om en kontrakt falder ind under artikel 5 eller ej, må man stadig lokalisere de forskellige handlinger, der foretages, bl.a. reklamer, undertegnelsen af kontrakten, modtagelse af en ordre (art. 5, stk. 2). Desuden stemmer denne løsning heller ikke mere overens med løsningen i artikel 15 i "Bruxelles I"-forordningen, der for anvendelsen af forbrugerbeskyttelsesreglerne kræver, at en erhvervsdrivende har rettet sin virksomhed mod forbrugerens bopælsland, og at der er indgået en kontrakt i forbindelse med denne virksomhed, uanset hvilken fjernsalgsmetode der er benyttet.⁶³

Endelig er der også nogle, der sætter spørgsmålstegn ved anvendelsen af *dépeçage*-metoden. Selv om der er tale om et teoretisk spørgsmål⁶⁴, må man se på, om dommerens anvendelse af denne bestemmelse giver anledning til problemer i praksis.

3.2.7.3 Mulige løsninger

I forbindelse med overvejelserne angående en revision af artikel 5 må man ikke glemme de overordnede hensyn til en bedre beskyttelse af forbrugerne, navnlig når alle omstændighederne er lokaliseret inden for EU, samt hensynet til at bevare balancen mellem parternes interesser. Endelig vil det nok også være bedst, at de fremtidige regler bliver så klare, generelle og omfattende som muligt, således at parterne med sikkerhed kan forudse, hvilken lov der vil finde anvendelse på deres kontraktforhold.

serie sager var der tale om tyske turister på ferie på Gran Canaria, der blev ofre for en tysk sengetøjsfabrikant. Denne havde entreret med en spansk virksomhed, der på stedet arrangerede gratis busudflugter til et fuglereservat. Under udflugten reklamerede den for den tyske fabrikants produkter og udleverede en "købekontrakt" til turisterne, som de underskrev uden at betale noget ved den lejlighed. Det var anført, at kunden ved sin hjemkomst til Tyskland ville modtage en ordrebekræftelse fra den tyske virksomhed. Tvisterne opstod, da nogle af turisterne efter deres hjemkomst til Tyskland nægtede at betale den pris, som den tyske fabrikant afkrævede dem, og ville gøre den fortrydelsesret gældende, som de har i henhold til tysk lovgivning vedtaget til gennemførelse af direktiv nr. 85/577. Det juridiske spørgsmål drejede sig om, hvorvidt den lov, der skulle anvendes på disse tvister, var den tyske lov, der var til gunst for kunderne, eller den spanske lov, som ifølge kontrakten skulle anvendes, og som ikke indeholdt nogen fortrydelsesret, fordi Spanien på det tidspunkt ikke havde gennemført direktivet i national ret. I den anden serie sager blev nogle tyske forbrugere under en rejse til De Canariske Øer udsat for en meget ihærdig salgsindsats med det formål at få dem til at skrive under på en kontrakt om køb af en timestyre-andel i en ferielejlighed. Kontrakterne - hvoraf nogle var underlagt loven på Isle of Man, mens andre var underlagt spansk lov - indeholdt en klausul, hvor køberen afstod fra enhver tilbagekaldelse af sit samtykke, hvilket ellers ville have været muligt efter tysk ret og også efter fællesskabsretten. Spørgsmålet var herefter, om forbrugerne kunne gøre den tyske lov gældende over for lovvalget i kontrakten. Bundesgerichtshof gik imod ethvert forsøg på at anvende tysk lov, også selv om forbrugerne påberåbte sig ufravigelige regler i *lex fori*.

⁶² Jf. fodnote 57.

⁶³ Se Kommissionens og Rådets fælles erklæring angående artikel 15 og 73 i "Bruxelles I"-forordningen på netstedet http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/civil_da.htm.

⁶⁴ Et af de spørgsmål, denne *dépeçage* rejser, drejer sig om den situation, hvor forbrugerbeskyttelsesbestemmelserne er gunstigere i land B end i land A. For at afgøre dette spørgsmål må man tage stilling til forbrugerbeskyttelsens karakter - er der tale om at anvende en lov, der kendes af forbrugeren, dvs. at tage hensyn til dennes berettigede forventninger, eller den lov, der objektivt set indeholder de for ham mest gunstige regler?

hvilke betingelser der bør knyttes til anvendelsen af en sådan regel (jf. punkt vi nedenfor).

- vi. Ved løsning ii, iii og v vil det altid være nødvendigt at se på kriterierne for disse bestemmelser anvendelse for at sondre mellem de forbrugere, der nyder godt af en særlig beskyttelse ved grænseoverskridende transaktioner, og de forbrugere, der ikke gør.⁶⁵ Den traditionelle fremgangsmåde, som blev fulgt i Bruxelles-konventionen fra 1968 og Rom-konventionen, gik ud på at se tingene fra forbrugerens synsvinkel og undlade at beskytte de forbrugere, der bevidst havde taget den risiko, der lå i at handle i et andet land. Men som allerede nævnt ovenfor er dette kriterium, der kræver, at parternes handlinger kan lokaliseres konkret, ikke særlig velegnet med de nye fjernsalgsteknikker, der findes i dag (betalings-tv, Internet). En anden løsning kunne være herefter at lægge den erhvervsdrivendes adfærd til grund. Den fremtidige "Rom I"-retsakt kunne således bygge på artikel 15 i "Bruxelles I"-forordningen, der fastsætter to betingelser, der skal være opfyldt, for at en forbruger er omfattet af beskyttelsesreglerne - dels at den erhvervsdrivende har rettet sin virksomhed mod forbrugerens bopælsland, og dels at der som led i denne virksomhed rent faktisk er indgået en kontrakt⁶⁶. Ved samme lejlighed kunne man også overveje, om der på EU-plan bør fastlægges en definition af, hvad der skal forstås ved "rette sin virksomhed" mod et andet land, eventuelt på basis af en række indicier.
- vii. Som en integrerende del af løsning vi kunne man indføre et element baseret på, om den erhvervsdrivende må antages at have haft kendskab til forbrugerens bopælsland, for at afklare betingelserne for anvendelse af forbrugerbeskyttelsesbestemmelserne. Den fremtidige retsakt kunne således fastsætte, at forbrugerens bopælsland kun er en relevant faktor i det omfang, hvor det var kendt af leverandøren eller i betragtning af forbrugerens adfærd burde være kendt af ham. Den erhvervsdrivende ville dermed være beskyttet mod anvendelse af en udenlandsk lov, hvis forbrugeren ikke har givet ham oplysninger, hvoraf han kan udlede dennes bopælsland (ikke nødvendigvis hans fulde adresse), ud fra den betragtning, at det er op til den erhvervsdrivende at give forbrugeren mulighed for at give denne oplysning.⁶⁷
- viii. En helt anden løsning kunne gå ud på at undlade at tage hensyn til, om forbrugeren fortjener en særlig beskyttelse eller ej, men kun have én regel gældende for alle forbrugere. I alle forbrugeraftaler kunne der således være mulighed for at vælge en

⁶⁵ Der findes faktisk situationer, hvor det ikke vil være rimeligt at anvende forbrugerlandets lov, f.eks. når en belgisk turist under en rejse i Portugal går ind i en lokal butik for at købe en video, der viser sig at være behæftet med fejl.

⁶⁶ Se Kommissionens og Rådets fælles erklæring angående artikel 15 i "Bruxelles I"-forordningen, (findes på netstedet http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/civil/justciv_conseil/justciv_fr.pdf), som i den forbindelse pointerer, at for at forbrugerbeskyttelsesbestemmelserne skal kunne finde anvendelse, er det ikke tilstrækkeligt, at et firma retter sin virksomhed mod forbrugerens bopælsland, der skal også være indgået en aftale som led i denne virksomhed. "At der er adgang til et netsted på Internet, er ikke tilstrækkeligt til, at artikel 15 finder anvendelse, det kræves også, at der på dette netsted opfordres til at indgå fjernkontrakter, og at der faktisk er indgået en fjernkontrakt, uanset hvordan det er sket. I den forbindelse er det sprog eller den valuta, der benyttes på Internet-siden, ikke relevant." De netsteder, der tænkes på i denne erklæring, er ikke nødvendigvis interaktive - også et netsted, hvor der opfordres til at fremsende en ordre via fax, tager sigte på indgåelse af fjernkontrakter. Derimod tages der ikke sigte på indgåelse af en fjernkontrakt, når netstedet, selv om det henvender sig til forbrugere overalt i verden i den hensigt at oplyse om et produkt, derefter henviser dem til en lokal forhandler eller agent med henblik på kontraktens indgåelse.

⁶⁷ Ved en aftale indgået via Internet vil det f.eks. være op til den erhvervsdrivende at bruge en standardformular, der giver ham oplysning om forbrugerens bopæl.

at de ufravigelige regler, der gælder i hans eget land, finder anvendelse - medmindre dette følger af særlige regler i konventionen (artikel 5 og 6).

De ufravigelige regler i artikel 7 er af en anden karakter og er kun relevante i en international kontekst - der er tale om regler, som en stat lægger så stor vægt på, at den kræver dem anvendt, når et juridisk forhold har en vis tilknytning til dens territorium, uanset hvilken lov der ellers finder anvendelse på kontrakten. Det særlige ved disse ufravigelige regler er, at dommeren ikke engang anvender sine lovvalgsregler til at afgøre, hvilken lov der finder anvendelse, og til at vurdere, om den pågældende lovs indhold eventuelt kan virke stødende i lyset af domslandets værdinormer⁷⁰, men uden videre anvender sin egen retsregel. Artikel 7 indeholder ingen opregning af, hvilke ufravigelige regler der er tale om, så dommeren må ud fra sit eget retssystem vurdere, om denne eller hin bestemmelse er en internationalt ufravigelig regel, hvilket ikke altid er indlysende.

Som et eksempel til illustration af forskellen mellem ufravigelige regler og internationalt ufravigelige regler kan nævnes den franske afskedigelseslov. Der er tale om en fransk ufravigelig lov, hvilket betyder, at enhver kontrakt mellem en arbejdsgiver og en lønmodtager, hvor lønmodtageren giver afkald på afskedigelsesgodtgørelse eller accepterer et kortere opsigelsesvarsel uden kompensation herfor, vil være ugyldig. Derimod er det i fransk retspraksis blevet fastslået, at der ikke var tale om en ufravigelig regel, som finder anvendelse, uanset hvilken lov der finder anvendelse på kontrakten.⁷¹ En fransk lønmodtager, hvis arbejdskontrakt i overensstemmelse med gældende ret er underlagt en udenlandsk lov (herom nærmere under punkt 3.2.9 nedenfor), kan ikke regne med, at den franske afskedigelseslovgivning uden videre finder anvendelse.

3.2.8.2 Problemer i praksis

Nogle mener⁷², at der er usikkerhed om forholdet mellem de ufravigelige regler i artikel 5 og i artikel 7 - de mener, at artikel 5 er en særlig anvendelse af artikel 7, da begge bestemmelser tager sigte på at se bort fra den lov, der normalt skal anvendes. Når betingelserne i artikel 5 ikke er opfyldt, vil artikel 7 derfor heller ikke kunne anvendes ifølge denne opfattelse. Denne fortolkning indebærer, at den mobile forbruger, som i forvejen ikke nyder godt af beskyttelsen efter reglerne i artikel 5, også berøves den sikkerhedsventil, som disse ufravigelige regler udgør. Tysk retspraksis har fulgt denne fortolkning⁷³, men det er en holdning, som kritiseres af de fleste eksperter på området.

⁷⁰ Der er tale om den såkaldte "ordre public"-undtagelse efter konventionens artikel 16.

⁷¹ Cour d'appel de Paris, 22.3.1990, D. 1990, Somm., p. 176.

⁷² P. Lagarde: Le nouveau droit international privé des contrats après l'entrée en vigueur de la Convention de Rome du 19 juin 1980, RCDIP 1991.316.

⁷³ BGH's dom af 19. marts 1997 (sag VIII ZR 316/96): I den konkrete sag var der tale om tyske turister i Spanien, som under tvivlsomme omstændigheder havde undertegnet timesharekontrakter på ferieboliger. Kontrakterne var underlagt loven på Isle of Man eller spansk lov og indeholdt en klausul om, at køberen ikke havde nogen fortrydelsesret. Efter deres tilbagekomst i Tyskland var der nogle af turisterne, som ikke desto mindre ønskede at gøre brug af den fortrydelsesret, de havde efter tysk ret. Da de som "mobile" forbrugere ikke kunne nyde godt af beskyttelsesbestemmelserne i artikel 5, fandt den tyske underret, at fortrydelsesretten efter tysk ret var en ufravigelig regel jf. konventionens artikel 7, stk. 2. Denne dom blev omstødt af højesteret under henvisning til, at den tyske lov kun finde anvendelse efter artikel 7, hvis betingelserne om tilknytning til Tyskland i artikel 5, stk. 2, var opfyldt. Det bemærkes, at forbrugerbeskyttelsen i dag i sådanne tilfælde er sikret af de EU-direktiver, der findes på de forskellige områder.

Afgørelsen af, hvilken lov der objektivt skal finde anvendelse (artikel 6, stk. 2), beror derimod på andre kriterier end for artikel 5 - for artikel 5's vedkommende gælder, at den gældende lov er forbrugerlandets lov - som normalt kendes af forbrugeren, og som han sætter sin lid til - men artikel 6, stk. 2, er derimod rettet mod den lov, hvormed kontrakten har den nærmeste tilknytning. Der sondres mellem, om arbejdstageren i henhold til kontrakten sædvanligvis udfører sit arbejde i samme land eller ej.

I det første tilfælde er det loven i det land, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde. Det præciseres i teksten, at det også gælder, når arbejdstageren "*midlertidigt er beskæftiget i et andet land*" - hvis en arbejdstager sendes til udlandet for et bestemt tidsrum eller til at udføre et bestemt arbejde, sker der ingen ændring i, hvilken lov der finder anvendelse på hans arbejdskontrakt, mens en definitiv udstationering indebærer, at det er loven i udstationeringslandet, der kommer til at finde anvendelse, fordi det så bliver i dette land, arbejdstageren herefter sædvanligvis udfører sit arbejde.

Når arbejdstageren derimod ikke sædvanligvis udfører sit arbejde i et og samme land⁷⁷, er det loven i det land, "*hvor det forretningssted, som har antaget arbejdstageren, er beliggende*", der finder anvendelse.

I begge tilfælde og uanset om arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde i et og samme land, kan den objektive tilknytning i henhold til konventionen tilsidesættes via en undtagelsesklausul (art. 6, stk. 2, *in fine*), der åbner mulighed for at undgå de uheldige konsekvenser, det ville få for arbejdstageren, hvis princippet om kontraktens tilknytning til udførelsesstedet blev fulgt for rigoristisk.⁷⁸

3.2.9.2 Problemer i praksis

Den almindelige opfattelse blandt fagfolk er, at reglerne i artikel 6 er relativt godt formuleret. Ser man nærmere på retspraksis, har der især været tale om konkrete omstændigheder, der var komplicerede og åbne for fortolkning. Der kan dog peges på visse problemer. Der har først og fremmest været problemer i forbindelse med artikel 3, 4 og 5, specielt med hensyn til afgørelsen af, om der foreligger et stiltiende lovvalg, den hyppige brug af undtagelsesklausulen og samspillet mellem de ufravigelige bestemmelser i artikel 6 og de internationalt præceptive bestemmelser i artikel 7, som vi ikke vil komme nærmere ind på igen her.

Derimod må man se nærmere på udtrykket "midlertidigt beskæftiget". Af retspraksis fremgår det ikke alene, at definitionen af beskæftigelsens "midlertidige" karakter ofte rejser problemer i relation til den internationale privatret, der må også tages hensyn til definitionen af udtrykket "udstationering" i direktiv 1996/71 af 16. december 1996.

Anskuer man situationen ud fra den internationale privatret, overlader konventionen det til dommeren at afgøre, hvornår beskæftigelsen ophører med at være midlertidig. Afgørelsen af dette spørgsmål er derfor lidet forudsigelig og kan variere fra det ene land til det andet. At det ikke ligger helt fast, hvilken lov der finder anvendelse, giver også dommeren mulighed for at

⁷⁷ Det er f.eks. tilfældet med en arbejdstager, der arbejder i et omkringrejsende håndværkerteam, eller en handelsagent, der arbejder i flere lande.

⁷⁸ Således vil f.eks. en kontrakt indgået i Frankrig mellem en fransk arbejdsgiver og en fransk arbejdstager om to års arbejde i et afrikansk land, eventuelt med løfte om nyt arbejde i Frankrig efter kontraktens udløb, ikke være underlagt loven i det pågældende afrikanske land, men derimod fransk lov, som den har den stærkeste tilknytning til.

være en "midlertidig beskæftigelse", mens varigheden ikke er et relevant kriterium i forbindelse med direktivet.

Eftersom der er tale om to tekster, hvis formål ikke er det samme, er der ikke noget mærkeligt i, at begreberne "midlertidigt beskæftiget" og "udstationering" er baseret på hver sin definition. Men det gør ikke fællesskabsretten mere overskuelig.

3.2.9.3 Mulige løsninger

For at undgå, at udstationeringens varighed i relation til Rom-konventionens artikel 6 altid vurderes i hvert enkelte tilfælde, og den deraf følgende manglende forudsigelighed, kunne man tænke sig flere løsninger:

- i. Vurdering af udstationeringens midlertidige karakter i lyset af parternes intentioner, således at en udstationering for et bestemt tidsrum eller en bestemt opgave betragtes som værende midlertidig. Denne løsning, der ville indebære, at udstationeringens varighed vurderes *ex ante*, er blevet foreslået af GEDIP.
- ii. En anden løsning kunne være, at dommeren vurderer udstationeringens varighed *ex post*, dvs. bagefter og på grundlag af udstationeringens faktiske varighed, i hvert enkelte tilfælde, eventuelt i forhold til en varighed fastsat i konventionen. GEDIP har imidlertid peget på, at fastsættelse af en bestemt varighed ganske vist har den fordel, at der skabes forudsigelighed, men at den ikke kan undgå at virke vilkårligt og alt for stramt i betragtning af de mange forskellige situationer, der kan være tale om.
- iii. Konventionen kunne desuden præcisere, at selv om der indgås en ny kontrakt med en arbejdsgiver inden for samme koncern, udelukker det ikke, at der kan være tale om en udstationering.

Spørgsmål 14: Bør definitionen af begrebet "midlertidigt beskæftiget" i artikel 6 præciseres nærmere? Hvis ja, hvordan?

3.2.10 Andre spørgsmål i forbindelse med artikel 6

Konventionen siger intet nærmere om, hvad reglerne er for arbejdstagere, der udfører deres arbejde på et sted, der ikke er underlagt nogen national suverænitet (f.eks. søfolk på verdenshavene, flypiloter). Der har i retspraksis været tendens til at anvende loven på det sted, hvor arbejdstageren blev ansat, i stedet for at gøre forsøg på en mere eller mindre kunstig lokalisering af det sted, hvor arbejdet udføres.

I nogle medlemsstater findes der særlige regler, der undertiden er ensidige og derved gør det vanskeligt at nå frem til ensartede løsninger (f.eks. en lovvalgsregel om, at søfolk på et skib er underlagt loven i det land, hvor skibet er registreret).

Med hensyn til internationalt distancearbejde kan man endelig overveje spørgsmålet om, hvor relevant arbejdskontraktens tilknytning til det sædvanlige udførelsessted egentlig er, eftersom det i nogle tilfælde kan yde lønmodtageren en bedre beskyttelse⁸¹, hvis man lægger koncentrationen af virksomhedens interesser eller det sted, hvor arbejdet modtages, til grund. Det sidste afsnit i artikel 6 forekommer at åbne mulighed for en sådan tilknytning, men der er

⁸¹ F.eks. i relation til anvendelse af national lovgivnings regler om kollektive afskedigelser, sikring af medarbejdernes rettigheder i tilfælde af ejerskifte eller arbejdsgiverens insolvens.

kontraktens parter, hvilket gør chancerne for, at kontrakten er gyldig, endnu større. Med denne løsning har man kunnet undgå at tage stilling til en mere eller mindre kunstig lokalisering af kontrakter, der er indgået *inter absentes*.

3.2.12.2 Problemer i praksis

Artikel 9 stammer fra en tid, hvor kontrakter indgået via e-mail endnu ikke var blevet almindelige. Og hvad er stedet for kontraktens indgåelse - der er et af de mulige kriterier - når tilbuddet er afgivet og accepteret blot ved at udveksle e-mails?

3.2.12.3 Mulige løsninger

Man kunne overveje at indføre en subsidiær regel for de tilfælde, hvor det ikke er muligt at bestemme stedet for viljeserklæringens afgivelse. I den alternative regel i artikel 9 kunne det tilføjes, at udover den lov, der materielt finder anvendelse, og loven på det sted, hvor viljeserklæringen er afgivet, kan også loven på det sted, hvor den, der afgiver den, har sin bopæl, finde anvendelse. Det vil således være tilstrækkeligt, at aftalen opfylder formkravene i en af de tre love, for at den er gyldig med hensyn til formen. Denne regel vil også kunne gælde for aftaler indgået via e-mail og andre fjernaftaler.

Spørgsmål 17: Bør lovvalgsreglen angående formkravene opdateres?

3.2.13 Lovvalg i forbindelse med retsvirkningerne af overdragelse af fordringer (art. 12)

3.2.13.1 Nuværende løsning

Overdragelse af fordringer er en meget benyttet praksis, navnlig i banksektoren, når det drejer sig om at gennemføre visse kredit- eller factoringtransaktioner. Der er tale om en aftale, hvor en kreditor (cedent) overdrager sin fordring på en debitor (cessus) til en tredje person (cessionar), der derved erhverver fordringen. Man kan f.eks. forestille sig en situation, hvor en reservedelsleverandør har fordringer på nogle bilfabrikanter. I stedet for at vente på, at disse bilfabrikanter betaler ham, kan han overdrage sine fordringer til sin bank for at få det udestående fakturabeløb udbetalt med det samme.

Ligesom enhver anden transaktion, der involverer tre personer, rejser overdragelse af fordringer ofte mange internationalprivatretlige spørgsmål, eftersom der er tale om tre forskellige retsforhold, der kan være underlagt hver sin lov. I det ovennævnte eksempel er det tidsmæssigt første retsforhold et forhold mellem leverandøren og bilfabrikanterne. Det er denne tilgrundliggende fordring, som derefter overdrages. Dette retsforhold er underlagt den lov, der gælder for det, hvilket afgøres ud fra konventionens artikel 3 (aftalt lovvalg) og artikel 4 (nærmeste tilknytning).

Herefter følger en overdragelsesaftale mellem overdrageren - i det ovennævnte eksempel reservedelsleverandøren - og erhververen, her banken. I henhold til konventionens artikel 12, stk. 1, afgøres spørgsmålet om, hvilken lov der finder anvendelse, ud fra de almindelige regler i konventionen (artikel 3 og 4). I mangel af aftalt lovvalg⁸³ vil der derfor ofte være tale om

⁸³ Nogle eksperter på området mener, at en overdragelseskontrakt i princippet indeholder et stiltiende valg af den lov, som den overdragede fordring er underlagt. Denne løsning har den fordel, at den overdragede fordring og overdragelseskontrakten bliver underlagt den samme lov. Til gengæld risikerer man, når der er tale om flere fordringsoverdragelser, at overdragelseskontrakter mellem de samme parter, som økonomisk set udgør én samlet transaktion, bliver underlagt forskellige love.

- i. Anvendelse af artikel 12, stk. 1 (anvendelse af samme lov som den, der gælder for overdragelsesktrakten): det er den løsning, de nederlandske domstole har valgt.⁸⁷ Den har klare fordele i retssystemer, der ikke plejer at sondre mellem overdragelsesktrakts gyldighed og retsvirkningen af ejendomsrettens overførsel.
- ii. Anvendelse af artikel 12, stk. 2 (anvendelse af samme lov som den, der gælder for den tilgrundliggende fordring): det var den løsning, der blev lagt til grund i udkastet til konventionen, men den kom ikke med i den endelige tekst. Det er den løsning, de tyske domstole følger.⁸⁸ Baggrunden er den opfattelse, at det ikke er rimeligt, at der skal gælde forskellige love for tredjemand, som kan være en kreditor til den overdragende eller en senere erhverver af samme fordring, og for den debitor, hvis fordring er overdraget - spørgsmålet om, hvorvidt overdragelsen kan gøres gældende over for tredjemand afgøres efter den samme lov i begge tilfælde, hvilket sikrer en vis sammenhæng i behandlingen af hele overdragelsestransaktionen.
- iii. Anvendelse af loven i debitorens bopælsland: i det omfang, hvor overdragerens kreditorer ikke altid vil kunne vide, hvilken lov der finder anvendelse på den tilgrundliggende fordring, er der nogle, der foreslår, at spørgsmålet om overdragelsens virkninger over for tredjemand underlægges loven i debitorens bopælsland. Fordelen er, at tredjemand let vil kunne se, hvilken lov der er tale om, men denne løsning rejser problemer i tilfælde af flere overdragelser af fordringer, når debitorerne har bopæl i udlandet, idet det bevirker, at en transaktion, der rent økonomisk udgør et samlet hele, underlægges flere love.
- iv. Anvendelse af loven i overdragerens land: det er den løsning, der bedst tilgodeser kravet om forudsigelighed for tredjemand. Det er da også den, der er lagt til grund i FN's konvention om overdragelse af fordringer inden for international handel.⁸⁹
- v. Alle disse løsninger, undtagen løsningen under (ii), har den ulempe, at overdragelsens virkninger over for debitor og dens virkninger over for alle andre tredjemænd underlægges forskellige love, hvilket i visse tilfælde kan gøre det umuligt at finde en afgørelse. Det er derfor blevet foreslået at indføre en materiel regel, der giver forrang til den, der handler først, samtidig med at der tages hensyn til, om de konkurrerende kreditorer handlede i god tro eller ej.

Spørgsmål 18: Mener De, at en fremtidig retsakt bør præcisere, hvilken lov der finder anvendelse på spørgsmålet om, hvorvidt en overdragelse af en fordring kan gøres gældende over for tredjemand? Hvis ja, hvad bør reglen da gå ud på?

⁸⁷ Hoge Raad, 16. maj 1997, Nederlands International Privatrecht 1997, nr. 209.

⁸⁸ Bundesgerichtshof, 8 december 1998, XI ZR 302/97, IPRAX, 2000, s. 124.

⁸⁹ Vedtaget af generalforsamlingen den 31. januar 2002. Konventionen er hidtil ikke blevet underskrevet og ratificeret af nogen medlemsstat. Den indeholder ingen "opt-out"-mekanisme for artikel 22, der drejer sig om virkninger for tredjemand, i modsætning til de andre lovvalgsregler i teksten.

mens Poul stadigvæk skylder Peter 10 €. Der er tale om en form for opfyldelse af forpligtelser, som spiller en væsentlig rolle i praksis i forretningsverdenen.

Modregningen kan ske enten ifølge loven, når visse betingelser er opfyldt, eller efter aftale mellem parterne⁹¹.

3.2.15.2 Problemer i praksis

Af konventionens artikel 10, litra d), følger, at de forskellige måder, hvorpå forpligtelser kan ophøre, er underlagt samme lov som den pågældende forpligtelse. Teksten tager imidlertid ikke hensyn til de problemer, der kan opstå ved modregning mellem to forpligtelser underlagt forskellige love. I en sådan situation vil hver medlemsstat skulle anvende sin egen lovvalgsregel. Og i det omfang, hvor disse er forskellige, giver det anledning til retlig usikkerhed.

3.2.15.3 Mulige løsninger

Man kunne fastsætte, hvilken lov der finder anvendelse på modregning:

- i. Kumulativ anvendelse af de to love, der er inde i billedet - men selv om denne regel tilgodeser parternes interesser, er den meget restriktiv.
- ii. Anvendelse af den lov, der skal anvendes på den fordring, der modregnes.

Konkursforordningen⁹², der trådte i kraft den 31. maj 2002, indeholder ganske vist ingen egentlige lovvalgsregler om modregning, men er dog ikke uden betydning i denne forbindelse. I henhold til forordningens artikel 6 skal modregning behandles på samme måde som overdragelser af fordringer efter artikel 5 - når retten til modregning i medfør af de almindeligt gældende lovvalgsregler følger af en anden national lov end den, der finder anvendelse på konkursen, giver artikel 6 kreditor mulighed for at bevare retten til modregning som en velerhvervet rettighed under konkursen. Konventionen åbner imidlertid kun mulighed herfor, når "den lovgivning, der gælder for den insolvente skyldners fordring, tillader en sådan modregning" (passiv fordring), og der er altså tale om løsning (ii) ovenfor.

Disse regler finder naturligvis kun anvendelse på modregning under en konkurs og har ingen indflydelse på, hvilken lov der skal anvendes under andre omstændigheder.

Spørgsmål 20: Mener De, at der bør indføres en bestemmelse om, hvilken lov der finder anvendelse på modregning? Hvis ja, hvilken lovvalgsregel vil De da foreslå?

⁹¹ Med hensyn til lovvalg er modregning efter aftale - eftersom der er tale om en kontrakt - underlagt de almindelige regler i konventionen (art. 3 og 4).

⁹² Rådets forordning (EF) nr. 1346/2000 af 29. maj 2000 om konkurs.

internationale ordre public-regler, men med alle de ufravigelige* regler af EU-oprindelse, der i dag findes, er der faktisk opstået en samling "europæiske ordre public-regler".

Internationalt ufravigelig regel

Internationalprivatretligt begreb, der betegner de regler, som en stat tillægger så stor vægt, at den kræver dem anvendt, når et retsforhold har tilknytning til dens retsområde, uanset hvilken lov der i øvrigt finder anvendelse. I modsætning, hvad der gælder for internationale ordre public-regler*, er der ikke tale om, at dommeren tilsidesætter den lov, der skulle anvendes i henhold til de for ham gældende lovvalgsregler, fordi de strider mod grundlæggende retsprincipper, men han anvender derimod uden videre sine egne regler.

Intern ordre public-regel:

Alle de nationale regler af ufravigelig karakter, der tager sigte på at sikre den samfundsmæssige og økonomiske orden i en stat. Der er tale om regler, som parterne ikke kan fravige ved aftale, f.eks. regler om beskyttelse af en såkaldt "svag" part (forbruger, arbejdstager, mindreårig osv.).

Lex causae/anvendelig lov:

Når et retsforhold mellem privatpersoner har international karakter (f.eks. fordi parterne ikke har samme nationalitet eller ikke har bopæl i samme land, deltager i en international handelstransaktion osv.), må det afgøres, hvilken af de love, der kan komme i betragtning, der finder anvendelse. Lex causae bestemmes på grundlag af de såkaldte lovvalgsregler*.

Lex fori:

Domslandets lov.

Lovvalgsregel:

Når et retsforhold mellem privatpersoner har international karakter, kan der være tale om anvendelse af flere landes love. Afgørelsen af, hvilken af disse love der finder anvendelse, træffes i henhold til lovvalgsreglerne.

Materiel ret:

I modsætning til den internationale privatret består den materielle ret af alle de regler, der regulerer en persons rettigheder og forpligtelser i et givet retsforhold (f.eks. reglen om, at der ikke består nogen aftale, hvis en af parternes samtykke er ugyldigt).

Partsa autonomi:

Inden for international privatret betegner dette begreb den ret, som privatpersoner har til at aftale, hvilken lov der skal finde anvendelse på deres retsforhold.

Ufravigelig regel:

I Rom-konventionen dækker udtrykket "ufravigelig regel" over flere forskellige typer bestemmelser. Det bruges både om internationalt ufravigelige regler (som er et begreb, der er særegent for international privatret) og interne ordre

Bilag 2

Lovvalsregler

og regler med virkning for, hvilken lov der finder anvendelse i kontraktforhold,⁹³

i sektorretsakter vedtaget på EU-plan

- Direktiv om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en medlemsstats område (direktiv 1993/7 af 15. marts 1993)
- Direktivet om urimelige kontraktvilkår (direktiv 1993/13 af 5. april 1993)
- Timeshare-direktivet (direktiv 1994/47 af 26. oktober 1994)
- Udstationeringsdirektivet (direktiv 1996/71 af 16. december 1996)
- Direktiv 97/7 af 20. maj 1997 om forbrugerbeskyttelse i forbindelse med aftaler vedrørende fjernsalg
- Direktiv 1994/44 af 25. maj 1999 om visse aspekter af forbruger køb og garantier i forbindelse hermed
- Andet skadesforsikringsdirektiv (direktiv 1988/357 af 22. juni 1988), som suppleret og ændret ved direktiv 1992/49 og direktiv 2002/13
- Andet livsforsikringsdirektiv (direktiv 1990/619 af 8. november 1990), som suppleret og ændret ved direktiv 1992/96 og direktiv 2002/12
- Direktiv 2002/65 af 23. september 2002 om fjernsalg af finansielle tjenesteydelser til forbrugerne

⁹³ Der er tale om egentlige lovvalsregler og regler, der fastlægger EU-rettens territoriale anvendelsesområde, se også fodnote 31 og 31.

Akt.nr. 40

PRÆSIDENTEN FOR ØSTRE LANDSRET

Den 17 FEB 2003
J.nr. 40A-ØL-28-02

Jmt. Mdt.

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Slotholmsgade 10
1216 København K

LCH

Ved skrivelse af 30. januar 2003 (Sagsnr. 2002-723/21-0008) har Justitsministeriet fremsendt grønbog om omdannelse af Romkonventionen af 1980 til en fællesskabsretsakt og opdatering af konventionens bestemmelser med anmodning om en udtalelse.

I den anledning skal jeg meddele, at landsretten ikke finder anledning til at udtale sig om grønbogen.

Domstolsstyrelsen er orienteret ved kopi af denne skrivelse.

Ziegler

Finn Haargaard

Justitsministeriets lovafdeling 18/2-03
2002-723/21-0008

Vestre Landsret
Præsidenten

LWAFO

Jmt. modt.

14 FEB. 2003

→ LCH

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

HSP

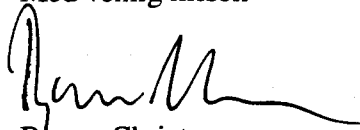
J.nr. 40A-VL-4-03
Den 12/02-2003

I et brev af 30. januar 2003 (Sagsnr. 2002-723/21-0008) har Justitsministeriet anmodet om en udtalelse om Europa-kommissionens grøn bog om omdannelse af Romkonventionen af 1980 til en fællesskabsretsakt og opdatering af konventionens bestemmelser.

I den anledning skal jeg meddele, at landsretten ikke finder anledning til at udtale sig om grønbogen.

En kopi af denne udtalelse er sendt til Domstolsstyrelsen.

Med venlig hilsen

Bjarne Christensen

Justitsministeriets lovafdeling

2002 - 723 / 21 - 0008

17/2-03

Københavns Byret

Akt.nr. 69

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Jmt. modt.
28 FEB. 2003

Præsidenten
Domhuset, Nytorv
1450 København K.
Tlf. 33 44 80 00
Fax 33 44 84 88
CVR 21 65 95 09

HWO10466/Sagsbeh. HWO
J.nr. 09.2002-24.4

25. februar 2003

Angående J. nr. 2002-723/21-0008.
Grøn bog om omdannelse af Romkonventionen af 1980 til
en fællesskabsretsakt og opdatering af konventionens
bestemmelser.

Ved skrivelse af 30. januar 2003 har Justitsministeriet
anmodet om en udtalelse om ovennævnte.

Københavns Byret finder ikke anledning til at udtale sig om
grønbogen.

Med venlig hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to be "Claus Larsen".

Claus Larsen

Justitsministeriets lovafdeling

2002 - 723 / 21 - 0008

14/3-03

Retten i Århus

Akt.nr. 73
Færdiggjort

LC14

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Præsidenten
Vester Alle 10
8000 Århus C
Tlf 86 12 20 77
Fax 86 19 71 91
Åbent 9.00 - 15.00
(fredag 8.00 - 14.00)
Direkte 8612 5911 - 4000

ABV12648/Sagsbeh. ABV
J.nr. 09.2003-11.2

12. marts 2003

I et brev af 30. januar 2003 (j.nr. 2002-723/21-0008) har Justitsministeriet anmodet om en udtalelse om Europa-Kommissionens grønbog om omdannelse af Romkonventionen af 1980 til en fællesskabsretsakt og opdatering af konventionens bestemmelser.

I den anledning skal jeg på egne vegne og på vegne præsidenterne for retterne i Ålborg, Odense og Roskilde meddele, at vi ikke finder anledning til at udtale os om grønbog.

Kopi af dette brev er sendt til Domstolsstyrelsen.

Med venlig hilsen

P. Holkmann Olsen

Justitsministeriets lovafdeling

2002 - 723 / 21 - 0008

21/3-03